

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

FAKULTA BEZPEČNOSTNÍHO MANAGEMENTU

Katedra správního práva a správní vědy

Kraj a jeho činnost ve veřejné správě

Bakalářská práce

The region and its activities in public administration

Vedoucí práce

JUDr. Ing. Mgr. Marek Hodulík

Autor práce

Jan Sitař

Praha

2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a ostatní zdroje, z nichž jsem při tvorbě práce čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Černošicích, dne 26.8.2023 Jan Sitař.

Poděkování

Rád bych tímto vyjádřil poděkování vedoucímu práce panu JUDr. Ing. Mgr. Marku Hodulíkovi za cenné rady, spolupráci a odborné vedení při zpracování bakalářské práce.

Anotace

V této práci je přiblížena činnost a funkce, kterou vykonávají vyšší územní samosprávné celky ve veřejné správě. Práce obsahuje informace o zákonných ustanoveních, jimiž je upraveno krajské zřízení, přibližuje orgány kraje, popisuje jejich funkce a především činnost pro širší veřejnost.

Klíčová slova

Veřejná správa, samospráva, kraj, činnost, historie

Annotation

This work describes the activities and functions performed by higher territorial self-governing units in public administration. The work contains information on the legal provisions governing the regional establishment, provides an overview of the regional authorities, describes their function and, above all, their activities for the wider public.

Keywords

Public administration, self-government, region, activity, history

Obsah

Úvod.....	6
1 Veřejná správa.....	7
1.1 Právní úprava veřejné správy.....	9
1.2 Organizace veřejné správy.....	10
1.2.1 Subjekty a vykonavatelé veřejné správy.....	10
2 Územní samospráva.....	12
2.1 Ústavní vymezení samosprávy.....	13
2.2 Právní předpisy samosprávy.....	13
2.3 Historický vývoj samosprávy a vznik krajů.....	14
3 Vyšší územní samospráva - kraj.....	18
3.1 Charakteristika kraje.....	19
3.2 Působnost kraje v rámci ČR.....	19
3.2.1 Samostatná působnost kraje.....	20
3.2.2 Přenesená působnost kraje.....	22
3.3 Činnost kraje v samostatné působnosti.....	23
3.4 Krizové řízení kraje.....	29
4 Organizace kraje.....	37
4.1 Zastupitelstvo kraje.....	37
4.2 Rada kraje.....	40
4.3 Hejtmán kraje.....	42
4.4 Krajský úřad.....	43
4.5 Zvláštní orgány kraje.....	45
5 Kontrola a dozor nad krajem a jeho činnostmi.....	46
5.1 Kontrola výkonu samostatné a přenesené působnosti.....	46
5.2 Dozor.....	48
Závěr.....	49
Seznam literatury.....	51
Zákony.....	51
Internetové zdroje.....	52
Seznam obrázků.....	56
Seznam použitých zkratk.....	57
Přílohy.....	58

Úvod

Veřejná správa a její normotvorná pravomoc zasahuje do života každého občana České republiky, a to už od okamžiku narození. Tím můžeme rozumět například vydání rodného listu, přidělení rodného čísla, evidence v matrice atd.. Každý z nás je při činnosti obcí a krajů ovlivňován výkonem veřejné správy. Tento výkon veřejné správy musí být v souladu se zákonem, který vymezuje působnost a pravomoc jednotlivých orgánů územně samosprávných celků.

Prvotním cílem bakalářské práce je přiblížení a rozpracování tématu systému veřejné správy, celkový rozbor územní samosprávy a vyšších územních samosprávných celků, ale i historický vývoj na území současné České republiky.

Druhým cílem je pohled na organizaci krajských územních celků a na orgány krajských samospráv, které se podílejí na řízení a chodu jednotlivých krajů ČR a jejich přiblížení veřejnosti. Znalost občanů, týkající se činnosti krajských samospráv, je většinou pouze okrajová, a to zejména proto, že běžné agendy vyřizují územní celky nižších úrovní, např. obecní úřady. Občan tak často neví, jaká je činnost krajů ve veřejné správě, kdy právě veřejná správa je považována za základní prvek demokratického státního zřízení a ve většině publikací je charakterizována jako správa veřejných věcí ve veřejném zájmu (tedy v zájmu občanů).

Třetím cílem je popsat kontrolu a dozor nad činnostmi krajských samospráv, které se soustředí na fungování a dodržování právních norem v souladu s platnými právními předpisy.

Pro vypracování bakalářské práce bylo užito českých bibliografických a internetových zdrojů, dále také příslušné české legislativy, které se týkají daného tématu.

1 Veřejná správa

Pojem veřejná správa není přesně definován v žádné právní normě, přestože je právními předpisy používán. Veřejnou správu lze chápat jako správu věcí veřejných a poskytování služeb. V dnešní době přestal být stát jediným nositelem veřejné správy a některé jeho úkoly jsou částečně předány k výkonu samosprávným celkům.¹

Soukromá správa je spojena s hospodářskou aktivitou fyzických a právnických osob a je vykonávána v jejich soukromém zájmu. Naproti tomu veřejná správa je spojena s poskytováním veřejných služeb, řešením nejrůznějších společenských situací a zajišťováním záležitostí ve veřejném zájmu, kdy veřejný zájem můžeme chápat jako společný zájem většiny členů konkrétní komunity.² *"Státní moc slouží všem občanům a lze ji uplatňovat jen v případech a způsobech, které stanoví zákon".*³ Rozdílem je rovněž i skutečnost, že veřejná správa je na rozdíl od soukromé více vázána zákonem.

Jestliže se hovoří o výkonu veřejné (státní) moci nezákonnodárnou a nesoudní formou jde o veřejnou správu, kterou lze chápat jako institut sloužící občanům k realizaci jejich práva na správu veřejných věcí. Veřejná správa se odlišuje od soukromé správy soukromých záležitostí tím, že jde o správu veřejných záležitostí ve veřejném zájmu. Nejdůležitější součástí veřejné moci je státní moc.⁴

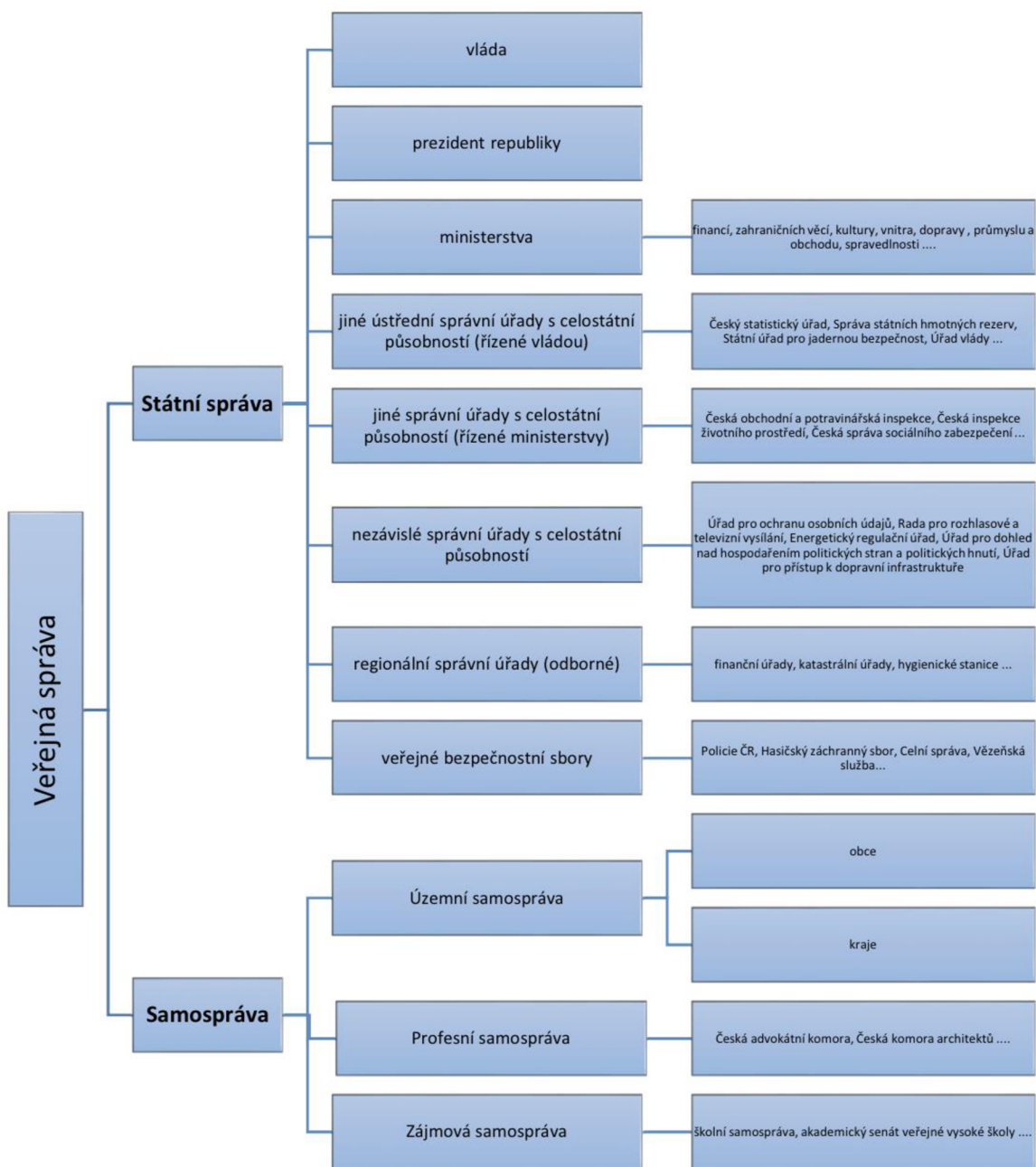
¹ HENDRYCH, D a kol. *Správní právo: obecná část*. 7. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. s.3. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-049-2.

² HORZINKOVÁ, E., NOVOTNÝ V. *Základy organizace veřejné správy v České republice*. 4. aktualizované vydání. Brno: VK, 2021. s.11. ISBN 978-80-87713-21-1.

³ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, článek 2 odst. 3.

⁴ KOUDELKA, Z. *Samospráva*. Praha: Linde, 2007, s.16. ISBN 978-80-7201-665-5.

Obrázek č. 1: Grafický model veřejné správy v České republice

Zdroj: Ministerstvo vnitra, 2021

1.1 Právní úprava veřejné správy

Veřejná správa má své pevné ukotvení v Ústavě ČR, která určuje její postavení. Základní organizační členění veřejné správy, z hlediska subjektů veřejné správy, představuje členění na státní správu a samosprávu. Organizace veřejné správy je dána právními normami, které regulují a určují základní pravidla fungování veřejné správy.⁵

Pravidla, která jsou nejdůležitější, jsou uvedena v ústavních zákonech a v běžných zákonech. Nejvyšší právní sílu mají ústavní zákony. Ostatní právní předpisy jsou ústavním zákonům podřízeny, protože se od nich odvozují.⁶

Zákony, které se týkají územní samosprávy, byly přijaty v roce 2000, a to v souvislosti se vznikem krajského zřízení. V současnosti je obsažena úprava územní samosprávy v níže uvedených pramenech⁷:

- 1) Ústava ČR (především čl. 8, dále hlava sedmá).
- 2) Listina základních práv a svobod (především čl. 17 odst. 5, čl. 18, čl. 36).
- 3) Ústavní zákon č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků v. z. p. p., a o změně ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava ČR.
- 4) Evropská charta místní samosprávy (vyhlášena pod č. 181/1999 Sb.).
- 5) Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích v. z. p. p.
- 6) Zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí v. z. p. p.
- 7) Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích v. z. p. p.
- 8) Zákon č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů v. z. p. p.
- 9) Zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze v. z. p. p.

⁵ Ústavní zákon č.1/1993 Sb., Ústava České republiky, článek 79 odst. 3.

⁶ HORZINKOVÁ, E., NOVOTNÝ V. *Základy organizace veřejné správy v České republice*. 4. aktualizované vydání. Brno: VK, 2021, s. 18. ISBN 978-80-87713-21-1.

⁷ HENDRYCH, D a kol. *Správní právo: obecná část*. 7. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009, s. 141-142. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-049-2.

- 10) Zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů v. z. p. p.
- 11) Zákon č. 159/2006 Sb., o střetu zájmů v. z. p. p.
- 12) Zákon č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů v. z. p. p.
- 13) Zákon č. 22/2004 Sb., o místním referendu v. z. p. p.
- 14) a další právní předpisy.

1.2 Organizace veřejné správy

Veřejnou správu lze chápat jako určitý systém v rámci soustavy orgánů, při vzájemném propojení těchto orgánů hovoříme o organizaci veřejné správy. Zásadami organizace veřejné správy se zabývá především správní věda a jsou obsaženy v teorii správního práva. V současnosti zabezpečují místní úroveň veřejné správy obce, jako nižší územně samosprávné celky a kraje jako vyšší územně samosprávné celky. Jedná se tedy o dvojstupňové zřízení. Obce i kraje se mimo své samosprávné činnosti podílí i na státní správě a to v přenesené působnosti.⁸ Rozdílem mezi přenesenou působností správy a samosprávnou činností se detailně věnují další části této práce.

1.2.1 Subjekty a vykonavatelé veřejné správy

Každé jednání ve veřejné správě musí příslušet určitému subjektu s ohledem na jeho pravomoc a působnost. Subjekt se následně stává nositelem a odpovídá za realizaci. K subjektům patří stát a právnické nebo fyzické osoby, které stanoví Ústava ČR nebo zákon. Stát zabezpečuje svými vykonavateli výkon státní správy. K vykonavatelům se řadí správní úřady, fyzické osoby zmocněné k výkonům veřejné správy a orgány územní samosprávy.

⁸ HORZINKOVÁ, E., NOVOTNÝ V. *Základy organizace veřejné správy v České republice*. 4. aktualizované vydání. Brno: VK, 2021, s. 23. ISBN 978-80-87713-21-1.

Zde je třeba vymezit pojmy „správní orgán“ nebo „orgán státní správy“, „správní úřad“ a „orgán veřejné správy“, tak aby nebyly nesprávně chápány, nebo nedocházelo k jejich záměně.

Správní orgán je vykonavatelem veřejné správy, který působí v rámci postavení orgánu státní správy nebo v rámci orgánu veřejnoprávní korporace.

Orgán veřejné správy v nejširším pojetí obsahuje všechny orgány veřejné správy, tj. orgány státu, orgány územních samosprávních celků, orgány jiných korporací vykonávající veřejnou správu, soukromé fyzické nebo právnické osoby, pokud jim byl na základě zákona propůjčen výkon státní správy. V současnosti je používán v této oblasti pojem správní úřad. Tento pojem může mít ale několik významů a Ústava ČR v čl. 79 vymezuje správní úřad jako orgán moci výkonné.

Jako o vykonavatelích veřejné správy hovoříme o konkrétních osobách, a to o ústavních činitelích a veřejných zaměstnancích nebo jiných fyzických osobách. Jedná se o volené zástupce (zastupitelstva), nebo osoby v pracovním poměru (zaměstnanci územních samosprávních celků), nebo jiné osoby.

Stát i veřejnoprávní korporace prosazují své postavení ve veřejné správě pomocí svých orgánů (ministerstva, jiné ústřední správní úřady, úřady s vymezenou územní působností, orgány územní správy, fyzické osoby).

Při dodržení podmínek stanovených zákonem mohou být subjekty státní správy také další subjekty. Jedná se o:

- veřejný ústav
- veřejný podnik
- nadace a nadační fondy
- obecně prospěšné společnosti
- státní fondy
- veřejné výzkumné instituce.

Rozdělení činností mezi jednotlivé orgány veřejné správy je důležité pro samotnou organizaci a výkon veřejné správy.⁹

Struktura státní správy je organizována jako hierarchický systém, kdy organizace je založena na nadřízenosti a podřízenosti mezi oprávněnými orgány. Tento systém umožňuje plnění cílů jako celku i jednotlivých částí a činnost je rozdělena mezi orgány státní správy a veřejnoprávní korporace.¹⁰

2 Územní samospráva

V současnosti je Česká republika rozčleněna na *obce*, které jsou základními samosprávnými celky a *kraje*, které jsou vyššími samosprávnými celky.

Místní samospráva je výrazem práva a schopnosti místních orgánů, v rámci vlastní odpovědnosti a na základě zákona v zájmu místního obyvatelstva regulovat a řídit část veřejných záležitostí. Obce i kraje jsou spravovány zastupitelstvem, které je voleno na funkční období 4 let. Tyto územní samosprávné celky hospodaří s vlastním rozpočtem a mohou vlastnit majetek. Pokud zákon nestanoví jinak, je každé území České republiky součástí některé obce, přičemž obec je součástí některého z krajů, kdy vytvořit nebo zrušit vyšší územní samosprávný celek lze jen ústavním zákonem.¹¹ „Právo na samosprávu je ústavně zaručeným právem územních celků, jakožto územních společenství občanů“.¹²

⁹ HORZINKOVÁ, E., NOVOTNÝ V. *Základy organizace veřejné správy v České republice*. 4. aktualizované vydání. Brno: VK, 2021, s. 28. ISBN 978-80-87713-21-1.

¹⁰ HORZINKOVÁ, E., NOVOTNÝ V. *Základy organizace veřejné správy v České republice*. 4. aktualizované vydání. Brno: VK, 2021, s. 36. ISBN 978-80-87713-21-1.

¹¹ HORZINKOVÁ, E., NOVOTNÝ V. *Základy organizace veřejné správy v České republice*. 4. aktualizované vydání. Brno: VK, 2021, s. 117. ISBN 978-80-87713-21-1.

¹² HENDRYCH, D a kol. *Správní právo: obecná část*. 7. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009, s. 150. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-049-2.

2.1 Ústavní vymezení samosprávy

Právní úprava územní samosprávy je zakotvena v hlavě sedmé Ústavy ČR, v čl. 99 až čl. 105. V Ústavě ČR však není určen samotný okruh úkolů veřejné správy, které mají vykonávat, vyšší samosprávné celky. Článek 101 odst. 3 Ústavy ČR popisuje územní samosprávné celky jako veřejnoprávní korporace, které mohou vlastnit majetek a mohou hospodařit s vlastním rozpočtem. Lze tedy říct, že kraje jsou právnickou osobou, díky čemuž mají právní subjektivitu a jsou opatřeny oprávněním vykonávat veřejnou správu. Kraje plní úkoly územní samosprávy v rámci území jim náležícím a jsou spravovány/řízeny zastupitelstvem.¹³

S účinností od 1. ledna 2000 vzniklo čtrnáct vyšších územně samosprávných celků, včetně hlavního města Prahy. Tyto samosprávné celky vznikly na základě Ústavního zákona č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a o změně ústavního zákona ČNR č. 1/1993Sb.

2.2 Právní předpisy samosprávy

Právní předpisy vydané obcemi nebo kraji v samostatné působnosti se nazývají obecně závaznými vyhláškami a v rámci přenesené působnosti nařízeními. Územní působnost je vymezena správním územím příslušného samosprávného celku. Tedy obce a kraje vydávají předpisy s působností pro své správní území. Výjimkou jsou obce s rozšířenou působností, které mohou vydávat nařízení pro své správní obvody. Zásady pro vydávání obecně závazných vyhlášek jsou vydány v usnesení vlády č. 236/1991, toto je publikované ve Věstníku vlády ČR pro okresní úřady a orgány obcí č. 4/1991, jde však o normativní akt, který není obecně závazný.¹⁴

¹³ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, článek 100.

¹⁴ HORZINKOVÁ, E., NOVOTNÝ V. *Základy organizace veřejné správy v České republice*. 4. aktualizované vydání. Brno: VK, 2021. s. 121, ISBN 978-80-87713-21-1.

Předpokladem pro platnost a účinnost právních předpisů vydaných územní samosprávou je jejich zákonem stanovené zveřejnění. Obecně je používán termín vyhlášení právního předpisu. Dříve kraj k vyhlášení právních předpisů užíval Věstník právních předpisů kraje. V současné době je zaveden informační systém Sbírky právních předpisů územních samosprávných celků a některých správních úřadů (zák. č. 35/2021 Sb., o Sbírce právních předpisů územních samosprávných celků a některých správních úřadů). K tomuto bylo přistoupeno po zjištění špatné informovanosti veřejnosti a s požadavkem na elektronizaci veřejné správy.¹⁵

2.3 Historický vývoj samosprávy a vznik krajů

Zásadním milníkem ve vývoji veřejné správy českého a slovenského národa byl 28. říjen 1918, kdy došlo k vyhlášení samostatného československého státu. V tento den byl vyhlášen jako první zákon nově vzniklého státu tzv. recepční norma. Tento zákon ponechával v prozatímní platnosti zemské a říšské zákony. Stanovil, že samosprávné úřady se podřizují Národnímu výboru a jednají dle dosavadně platných zákonů. Tímto zákonem tedy došlo k převzetí Rakousko-Uherské veřejné správy. Z hlediska územní samosprávy na území nově vzniklého státu tak fungovalo několik různých systémů veřejné správy, kdy toto vedlo k problémům s řízením republiky a také k budování jednotného obrazu Československa. Na druhou stranu došlo k demokratizaci státní správy, a to především samosprávy, když se od roku 1919 začalo volit do orgánů obecní samosprávy podle zásad všeobecného, přímého a tajného hlasovacího práva.

Vzhledem ke značné zastaralosti veřejné správy, velkého množství předpisů a různosti v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, společně s odlišným právním systémem na Slovensku, byla na místě reforma veřejné správy. Myšlenkou reorganizace bylo vytvoření menších správních útvarů v podobě krajů, které by se tak staly základní administrativní jednotkou. Potřeba reformy veřejné správy, která by lépe vyhovovala malému Československu, byla tak důležitá

¹⁵ Ministerstvo vnitra České republiky - Sbírka právních předpisů územních samosprávných celků a některých správních úřadů [online]. 2021 [cit.07.02.2023]. Dostupné z: <https://sbirkapp.gov.cz>

a potřebná, že se jí ministerstvo vnitra zabývalo již od svého vzniku a stanovilo pět stěžejních bodů:

- 1) zlidovění zastupitelských správních sborů,
- 2) zajištění nové úpravy poměrů státní správy k samosprávě,
- 3) nové rozdělení správních obvodů,
- 4) sblížení státního aparátu se Slovenskem,
- 5) zrychlení a zlevnění správního postupu.

Správní nesoulad, který panoval v nově vzniklém státě, stál u zrodu tzv. župního zákona (zák. č. 126/1920 Sb.), jenž se stal součástí nové ústavy a byl spolu s ním přijat 29. února 1920. Na jeho základě mělo vzniknout na území Československa 21 žup, které se měly označovat římskými číslicemi, konkrétně se jednalo o župu Pražská I, Pardubická II, Královehradecká III, Mladoboleslavská IV, Českolipská V, Lounská VI, Karlovarská VII, Plzeňská VIII, Českobudějovická IX, Jihlavská X, Brněnská XI, Olomoucká XII, Uherskohradištská XIII, Moravsko-Ostravská XIV, Bratislavská XV, Nitranská XVI, Povážská XVII, Zvolenská XVIII, Podtatranská XIX, Košická XX a Těšínská XXI.. Zákon počítal se zřízením župních úřadů s vlastním župním zastupitelstvem, jehož předsedou měl být župan. Župní zastupitelstvo se mělo zabývat správou a hospodařením župy, stejně jako péčí o zdravotní, sociální, dopravní a kulturní zájmy župy a jejích obyvatel. Zastupitelstva měla také zřizovat příspěvkové organizace (nejčastěji školská a zdravotnická zařízení) a vydávat podřízené právní předpisy k zákonům. Nakonec se však ukázalo, že župní zřízení v českých zemích nebude fungovat a zákon nenabyl účinnosti. Byl proto zaveden organizační zákon, kdy nejdůležitější změnou bylo zrušení žup a vznik čtyř zemských celků se zemskými úřady v čele se zemským prezidentem jmenovaným prezidentem republiky. Nejvyšším článkem územní samosprávy byla zemská samospráva se zemskými zastupitelstvy, která volila zemské výbory. Vznikly politické okresy s vlastním zastupitelstvem, kdy Okresní zastupitelstva měla ve svých kompetencích převážně lokální záležitosti. Třístupňový systém obce - okresy - země fungoval až do zániku Československa, tedy do března 1939.¹⁶

¹⁶ SCHELLE, K. *Vývoj české veřejné správy*. 1. vydání. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2008, s. 201, 234. ISBN 978-80-87071-92-2.

Podstatné změny v krajské správě se udály během okupace ČSR nacistickým Německem. Tehdy byl dne 16. března 1939, na základě výnosu Adolfa Hitlera, vyhlášen protektorát Čechy a Morava, který trval až do roku 1945. Během válečného období byl ustanoven úřad šéfa civilní správy, který zasahoval do protektorátní administrativy, vydával příkazy županům a v řadě obcí sesadil starosty, které nahradil německý komisař. Korespondence mezi vyššími a nižšími samosprávnými celky musela být uskutečňována prostřednictvím tzv. oberlandrátů. Ve výnosu zřizujícím protektorát vyhradil Hitler říši právo na převzetí jakéhokoliv oboru veřejné správy s možností zřízení vlastního úřadu v dané oblasti. Docházelo k rozpouštění celých zastupitelstev a jejich nahrazením jediným vládním komisařem.¹⁷

Jednalo se o likvidaci české samosprávy a její násilné germanizaci, která pokračovala po celou dobu trvání protektorátu a nacistické okupace.¹⁸

V poválečném uspořádání a obnově je, z hlediska krajské správy, důležitý rok 1948, kdy byl přijat zákon č. 280/1948 Sb., o krajském zřízení. Na základě tohoto zákona bylo zřízeno celkem devatenáct krajů, z toho třináct v Čechách a šest na Slovensku. Zákon rovněž stanovoval zřízení krajských výborů, kdy na tomto základě došlo ke zrušení zemských výborů.¹⁹ Reorganizace se z větší části týkala především krajů. Jako správní úřady začaly působit okresní a krajské národní výbory, v čele s předsedy a radami jednotlivých národních výborů.

Mezi orgány krajských národních výborů, se zařadilo plenární zasedání a jeho výkonné složky, předseda rady, referenti a komise.

Plénum mělo rozhodující postavení, kdy rada složená z předsedy, jeho náměstků a referentů vykonávala usnesení plenárního zasedání.

¹⁷ SCHELLE, K. *Vývoj české veřejné správy*. 1. vydání. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2008, s. 363. ISBN 978-80-87071-92-2.

¹⁸ KOPECKÝ, M. *Právní postavení obcí a krajů - základy komunálního práva*. 2. vydání. Praha: WoltersKluwer, 2017.s.31. Právní monografie (WoltersKluwer ČR). ISBN 978-80-7552-719-6.

¹⁹ ČECHÁK, V. *Vývoj veřejné správy v Československu a České republice (1945-2004)*. 1. vydání. Ústí nad Labem: PrintActive s.r.o., 2004.s. 52. ISBN 80-86754-22-7.

Pokud výbor neplnil své úkoly, mohl být rozpuštěn vládou. Byl zřízen referentský systém, který zajišťoval agendu národního výboru.²⁰

V rámci přípravy na přijetí tzv. socialistické ústavy byl v roce 1960 přijat zákon č. 65/1960 Sb., o národních výborech a zákon č. 36/1960 Sb., o územním členění státu. Tento ponechal členění republiky na kraje, okresy a obce. Stávající územně správní členění přestalo vyhovovat. Nevyhovovalo rozdělení státu na dosavadní kraje, které vznikly za jiných politických, hospodářských a společenských podmínek v období, které bylo ovlivněné předchozím vývojem. Nevyhovovalo potřebám centrálně plánovaného hospodářství. Proto se území krajů a okresů zvětšilo oproti původní velikosti v letech 1949-1960. Při vytváření nových krajů se vycházelo z představy o ekonomicko-geografických oblastech vytvářených v průběhu 50. let se snahou o vznik velkých ekonomických regionů.²¹

V roce 1967 byl přijat zákon č. 69/1967 Sb., který upravoval postavení národních výborů. Došlo k významným změnám v náplni práce komisí, kdy byl kladen důraz na kontrolní činnost. Cílem bylo poskytnout národním výborům více pravomocí. Vzhledem k invazi vojsk Varšavské smlouvy k tomuto nedošlo a byl zaveden centralismus sovětského modelu.²²

V období 1967-1990 zajišťovaly krajské národní výbory hospodářský a kulturní rozvoj, zdravotnický a sociální rozvoj v kraji. Krajskými výbory byly vypracovávány návrhy plánu rozvoje, které se předkládaly ústředním orgánům státní správy. Vykonávaly dozor nad výkonem činnosti okresních národních výborů a prováděly revize jejich hospodaření.

²⁰ SCHELLE, K. *Vývoj české veřejné správy*. 1. vydání. Ostrava: KEY Publishing s.r.o. 2008.s. 371. ISBN 978-80-87071-92-2.

²¹ SCHELLE, K. *Vývoj české veřejné správy*. 1. vydání. Ostrava: KEY Publishing s.r.o. 2008 s. 402. ISBN 978-80-87071-92-2.

²² ČECHÁK, V. *Vývoj veřejné správy v Československu a České republice (1945-2004)*. 1. vydání. Ústí nad Labem: PrintActive s.r.o., 2004. s. 67. ISBN 80-86754-22-7.

Krajské národní výbory měly pravomoc v účelných případech zakládat či zřizovat státní hospodářské organizace.²³

Po politické změně v roce 1989 dochází k rušení krajských národních výborů. Kraje jako územní jednotky zůstávají zachovány, kdy na základě zákona č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územně samosprávných celků, bylo vytvořeno celkem 14 krajů včetně hlavního města Prahy.

3 Vyšší územní samospráva - kraj

Vznik vyšších územně samosprávných celků se datuje k roku 2000 na základě ústavního zákona č. 347/1997 Sb. ze dne 3. prosince 1997 o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a o změně ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb. Na území České republiky tak vzniklo 14 vyšších územních samosprávných celků - 13 krajů a hl. m. Praha (podrobněji viz přílohová část), jejichž území bylo složeno z jednotlivých okresů, které vykonávaly v přenesené působnosti veřejnou správu ve správním obvodu kraje (dle § 2 odst. 2 věty druhé zákona č. 129/2000 Sb., o krajích, je uvedeno, že území kraje je pro případ výkonu státní správy v přenesené působnosti správním obvodem). Krajům a jejich územní struktuře se v průběhu let přizpůsobovaly i některé orgány státu (např. krajská ředitelství policie, krajské katastrální úřady, krajské hygienické stanice, krajské finanční úřady). Dále byla zvláštními zákony vymezena územní působnost správních úřadů, soudů, státních zastupitelství a dalších státních orgánů, a to buď vlastním výčtem obcí definujícím území správního obvodu (pro vymezení obvodní a krajské úrovně) nebo odkazem na okresy podle platného zákona o územně správním členění státu.²⁴

²³ SCHELLE, K. *Vývoj české veřejné správy*. 1. vydání. Ostrava: KEY Publishing s.r.o. 2008 s.402. ISBN 978-80-87071-92-2.

²⁴ Ministerstvo vnitra: Studijní podklady k obecné části úřednické zkoušky - Kapitola 1: Organizace a činnost veřejné správy kraje [online]. 2022 [cit. 04.08.2023]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/sluzba/soubor/kapitola-1-organizace-a-cinnost-verejne-spravy-studijni-podklady-sss.aspx>

3.1 Charakteristika kraje

Pojem kraj je definován v § 1 odst. 1 z. č. 129/2000 Sb. o krajích, takto „Kraj je územním společenstvím občanů, které má právo na samosprávu“.²⁵

Orgány krajů jsou zastupitelstvo, rada, krajský úřad a zvláštní orgán kraje.²⁶ Hlavním sídlem kraje je krajské město, které zpravidla bývá ekonomickým a kulturním centrem daného regionu. Kraj je veřejnoprávní korporací s vlastním majetkem, s vlastním příjmem a hospodaří podle vlastního rozpočtu.²⁷

Hlavním úkolem kraje je péče o hospodářský, sociální, ekologický a kulturní rozvoj území. Konkrétněji se pak jedná o činnosti v oblastech dopravy, sociálních služeb, zdravotnictví, školství, regionálního rozvoje či bezpečnosti.

3.2 Působnost kraje v rámci ČR

V rámci působnosti se jedná o souhrn práv a povinností, které má samosprávný celek přidělen k plnění.

Územní působnost je vymezena hranicemi samosprávného celku, kde vykonává svou činnost. V tomto území vykonávají obce a kraje své samosprávné úkony společně i s přenesenou působností.²⁸ Území kraje je stanoveno zákonem a jeho součástí jsou příslušné obce. Území kraje nemůže být měněno dohodou mezi kraji, jak tomu je u obcí. V rámci plnění úkolů kraje je možná spolupráce kraje s ostatními kraji, a to na základě smlouvy uzavřené ke splnění konkrétního úkolu. Smlouva se uzavírá písemnou formou mezi dvěma či více kraji a musí být schválena příslušnými zastupitelstvy dotčených krajů.²⁹

²⁵ Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské řízení), § 1 odst. 1.

²⁶ HENDRYCH, D a kol. *Správní právo: obecná část*. 7. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009.s. 171. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-049-2.

²⁷ Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské řízení).

²⁸ HENDRYCH, D a kol. *Správní právo: obecná část*. 7. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009.s.157. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-049-2.

²⁹ HORZINKOVÁ, E., NOVOTNÝ V. *Základy organizace veřejné správy v České republice*. 4. aktualizované vydání. Brno: VK, 2021. s.196. ISBN 978-80-87713-21-1.

V rámci věcné působnosti se obce i kraje zabývají veřejnými záležitostmi. Působnost krajů se dále dělí na dvě skupiny, a to samostatnou a přenesenou.³⁰

3.2.1 Samostatná působnost kraje

Samostatná působnost kraje je stanovena zákonem o krajích, který vymezuje záležitosti, které jsou v zájmu kraje a občanů kraje, pokud nejde o přenesenou působnost kraje.³¹

Samostatná působnost je dále vymezena přímo v zákoně o krajích, a to především v ustanovení § 1, § 2, § 4, § 6, dále pak v § 14 z. č. 129/2000 Sb., o krajích. Kraji přísluší právo na samosprávu, kdy toto vykonává v rozsahu stanoveném zákonem a v souladu se svými potřebami. Toto právo nemůže být vykonáváno v rozporu s právem jiného kraje.³²

Do samostatné působnosti kraje se řadí ty záležitosti, které jsou územním samosprávným celkům „vlastní“, tedy kraje je vykonávají svým jménem a ve vlastní zodpovědnosti. Kraj v rámci samostatné působnosti hospodaří se svým majetkem, spolupracuje s obcemi v rámci svého území, kdy však nemůže přímo zasahovat do jejich samostatné působnosti. Kraje mají pravomoc k vydávání vlastních právních předpisů. Při výkonu samostatné působnosti se jedná o obecně závazné vyhlášky, které vydává zastupitelstvo kraje. Na základě obecně závazných vyhlášek může kraj ukládat povinnosti jak fyzickým, tak i právnickým osobám. Kraje se při vydávání obecně závazných vyhlášek i ostatních záležitostech řídí zákonem či jiným právním předpisem.³³

Do samostatné působnosti spadá hospodaření kraje, které je základem samosprávy. Kraj svůj majetek musí užívat účelně a hospodárně. S tímto souvisí i rozpočet kraje a závěrečný účet, kdy zákon o krajích ukládá povinnost k přezkoumání hospodaření kraje za každý uplynulý kalendářní rok.

³⁰ HENDRYCH, D a kol. *Správní právo: obecná část*. 7. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009.s. 157 Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-049-2.

³¹ SCISKALOVÁ, M., GONGOL, T. *Základy správního práva a veřejné správy*, Karviná 2006, s. 107.

³² Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské řízení), § 2 odst.1, § 14 odst.1.

³³ HENDRYCH, D a kol. *Správní právo: obecná část*. 7. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009.s. 160 Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-049-2.

Toto přezkoumání je ukládáno auditorovi či ministerstvu financí.³⁴ Kraj při plnění svých úkolů nesmí jít proti veřejnému zájmu. Samostatnou působnost upravují dále i zvláštní zákony. Například dle § 43 zákona č. 185/2001 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů, kraj zpracovává plán odpadového hospodářství. Dále kraj zřizuje a spravuje školská zařízení, zakládá zdravotnická zařízení, která následně i provozuje.

Dle zákona č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské řízení) do samostatné působnosti kraje dále náleží³⁵:

- zřizování a kontrola právnických osob (tj. nemocnice, střední a vyšší odborné školy, regionální muzea, domy seniorů, azylové domy, dětské domovy),
- správa dopravních komunikací II. a III. třídy,
- stanovení rozsahu základní dopravní obslužnosti v rámci kraje,
- podává návrh a schvalování rozpočtu kraje a skládání závěrečného účtu kraje.

V samostatné působnosti provádí kraj organizaci, řízení, personální a materiální zabezpečení krajského úřadu.³⁶

Kraj v samostatné působnosti rovněž schvaluje koncepci podpory státní památkové péče v kraji a program rozvoje kraje.³⁷ Vydává územně plánovací dokumentace pro území kraje a vyhlašuje jejich části obecně závaznou vyhláškou. Provádí schvalování, realizaci a kontrolu koncepce rozvoje cestovního ruchu.³⁸

³⁴ HORZINKOVÁ, E., NOVOTNÝ V. *Základy organizace veřejné správy v České republice*. 4. aktualizované vydání. Brno: VK, 2021.s.196. ISBN 978-80-87713-21-1.

³⁵ SCISKALOVÁ, M., GONGOL, T. *Základy správního práva a veřejné správy*, Karviná 2006, s. 108.

³⁶ Ministerstvo vnitra: Studijní podklady k obecné části úřednické zkoušky - Kapitola 1: Organizace a činnost veřejné správy kraje [online]. 2022 [cit. 04.08.2023]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/sluzba/soubor/kapitola-1-organizace-a-cinnost-verejne-spravy-studijni-podklady-sss.aspx>

³⁷ Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, § 28a.

³⁸ Ministerstvo vnitra: Studijní podklady k obecné části úřednické zkoušky - Kapitola 1: Organizace a činnost veřejné správy kraje [online]. 2022 [cit. 04.08.2023]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/sluzba/soubor/kapitola-1-organizace-a-cinnost-verejne-spravy-studijni-podklady-sss.aspx>

3.2.2 Přenesená působnost kraje

Na rozdíl od samostatné působnosti, kde kraji náleží záležitosti jemu „vlastní“ v přenesené působnosti vykonává záležitosti jiného nositele v tomto případě státu. Výkon přenesené působnosti je pro vyšší samosprávné celky povinností, která jim je ukládána na základě zákona č. 129/2000 Sb., o krajích, konkrétně podle ustanovení § 2 odst. 2 rovněž § 29 a § 30 uvedeného právního předpisu.³⁹

Kraj se musí řídit právním řádem při vydávání nařízení kraje a rozhodování o právech a povinnostech osob. Pokud nejsou v zákoně stanoveny povinnosti, které požaduje po krajích usnesení vlády a směrnice ústředních správních orgánů, tak je nemohou krajům ukládat. Orgány kraje jsou při výkonu přenesené působnosti v jednotlivých správních aktech vázány právním názorem orgánu rozhodujícího o opravném prostředku, správního soudu nebo Ústavního soudu. Povinností kraje je zabezpečit výkon přenesené působnosti, protože osoby, které podléhají samosprávě, mají právo na to, aby veřejná správa řádně fungovala.⁴⁰ Kraj vydává v přenesené působnosti právní předpisy, které publikuje k tomu zmocněný orgán. Právními předpisy kraje jsou nařízení kraje, vydávaná radou kraje na základě a v mezích zákona. Nařízení mají několik společných znaků, jako je podzákonnost, jednostrannost, abstraktnost a obecnost. Podzákonnost znamená, že krajská nařízení nemůžou být ve stejné rovině se zákony. Působnost samosprávných celků je, při výkonu samostatné i přenesené působnosti, omezena správním obvodem kraje (vyššího územního samosprávného celku).

Kraje v rámci přenesené působnosti provádějí přezkum hospodaření obcí, dozor nad zákonností ve státní správě a samosprávě obcí. Podílejí se na ochraně životního prostředí. Spolupracují na organizaci voleb. Poskytují metodickou pomoc obcím. Krajský úřad vede registr poskytovatelů sociálních služeb a provádí kontrolu kvality poskytovaných služeb. Zde hovoříme například

³⁹ HENDRYCH, D a kol. *Správní právo: obecná část*. 7. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009.s. 165. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-049-2.

⁴⁰ Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské řízení), § 29, § 30.

o domovech pro seniory, azylových domovech, center sociálních služeb a další.⁴¹

3.3 Činnost kraje v samostatné působnosti

Kraj na základě územní samosprávy zajišťuje správu svého území. Stará se o všestranný rozvoj a má snahu uspokojovat potřeby občanů, kteří žijí na jeho území, a to především na úseku sociální péče. V rámci efektivnosti jsou jednotlivé aspekty v rámci kraje organizovány do samostatných odborů, z nichž jsou stěžejní odbor dopravy, odbor zdravotnictví, odbor sociálních věcí, odbor kultury a další. Každý z odborů dále vykonává činnost dle svého určení.

Odbor regionálního rozvoje, má na starost ekonomický rozvoj určitého územně definovaného celku. Jedná se o celkový růst socioekonomického potenciálu a úrovně regionu, využití místního rozvojového potenciálu a zvyšování konkurenceschopnosti. Tato strategicky koordinovaná činnost má z praktického hlediska za účel jediný, a to zlepšení místní sociální, ekonomické a environmentální úrovně a celkové kvality života obyvatel v regionu (kraji). Cílem je vytvoření strategického partnerství mezi veřejným a soukromým sektorem za účelem realizace iniciativ, jejichž výsledkem jsou investice a vznik nových (zachování starých) pracovních pozic v regionu, a to při zachování udržitelného růstu.⁴²

Pozornost tak bývá věnována podpoře a rozvoji podnikání v kraji. Mezi aktivity v této oblasti se řadí navazování partnerství mezi podnikateli, profesními svazy, hospodářskými komorami, výzkumnými organizacemi, vysokými školami, neziskovými organizacemi a veřejnou správou v území.

⁴¹ Středočeský kraj. [online]. 2023 [cit. 26.02.2023]. Dostupné z: <https://www.kr-stredocesky.cz/web/urad/home>

⁴² STEJSKAL, J., KOVÁRNÍK J.. Regionální politika a její nástroje. Praha: Portál, 2009, s. 26. ISBN isbn978-80-7367-588-2.

Nezbytným nástrojem pro rozvoj regionu jsou dotační programy krajů, především se jedná o:

1. Program obnovy a rozvoje venkova. V tomto případě se jedná o projekt ministerstva pro místní rozvoj ČR, který má podporovat obnovu a rozvoj obcí s počtem obyvatel do 3000 a větším zaměřením na menší obce do 1500 obyvatel. Cílem programu je zlepšení kvality života a zvýšení atraktivity. Tyto projekty jsou nejpotřebnější v ohrožených regionech Ústeckého, Moravskoslezského a Karlovarského kraje, které jsou ohroženy dlouhodobými hospodářskými problémy spojenými s úbytkem obyvatel.⁴³
2. Program na podporu místních produktů. Cílem tohoto projektu je zvýšit povědomí veřejnosti o politice rozvoje a financování venkova. Dále informuje také o inovacích v zemědělství, lesnictví a výrobě potravin.⁴⁴

Sociální činnost kraje vykonává především odbor sociálních věcí krajského úřadu. Ten zajišťuje sociální služby občanům, sociálně právní ochranu dětí a další služby sociální sféry v samostatné i přenesené působnosti. Sociální odbor plní úkoly, které má zadány radou kraje a napomáhá činnosti výborů a komisí.

Potřeby občanů v sociální oblasti, kteří žijí v územním obvodu kraje, jsou uspokojovány prostřednictvím příspěvkových organizací územních samosprávných celků, které jsou zřizovány obcemi nebo kraji na základě zákona o obcích či o krajích v souladu s právní úpravou. Základní dokument příspěvkové organizace je zřizovací listina. Tato listina určuje základní pravidla řízení příspěvkové organizace a má pro její organizaci a další fungování zcela zásadní význam. Zřizovatel, v tomto případě kraj, schvaluje roční rozpočet pro příspěvkovou organizaci, která s ním dále hospodaří. Jedním z dalších příjmů

⁴³ Ministerstvo pro místní rozvoj ČR - Podpora obnovy a rozvoje venkova [online]. 2023 [cit.04.08.2023]. Dostupné z: <https://www.mmr.cz/cs/narodni-dotace/podpora-a-rozvoj-regionu/podpora-rozvoje-regionu-2023/podpora-obnovy-a-rozvoje-venkova>

⁴⁴ Regionální produkty podpora místních farmářů prostřednictvím PRV 2014 - 2020 [online]. 2023 [cit.04.08.2023]. Dostupné z: https://eagri.cz/public/web/file/570310/Regionalni_produkty.pdf

mohou být platby zdravotních pojišťoven u nemocnic a speciálních zdravotnických zařízení.

Dle zákona č. 108 /2006 Sb., o sociálních službách v.z.p.p., lze sociální služby poskytovat na základě oprávnění o poskytování sociálních služeb. Toto oprávnění vzniká rozhodnutím o registraci. O registraci rozhoduje krajský úřad příslušný podle místa trvalého nebo hlášeného pobytu fyzické osoby nebo sídla právnické osoby.⁴⁵

Kraj rovněž zřizuje a řídí krajské nemocnice, dle zákona č. 372/2011 Sb. zákon o zdravotních službách a jejich poskytování. Krajské nemocnice jsou zakládány jako příspěvkové organizace a akciové společnosti, kdy jako takové doplňují fakultní nemocnice zřizované státem.

„V rámci komplexní péče o občany se však nejedná jen o krajské nemocnice, ale krajská zdravotní péče dále zahrnuje síť lékařů primární péče, ambulantních specialistů, lékáren, domácí zdravotní péče, dopravní zdravotní služby, léčeben dlouhodobě nemocných, odborných ústavů, dětských léčeben, lázní a samozřejmě i síť poskytovatelů tzv. nelékařské zdravotní péče, do které spadají psychologové, logopedi apod.“⁴⁶

Kraj dále, jako příspěvkové organizace, zřizuje zdravotnickou záchrannou službu, leteckou záchrannou službu nebo lékařskou pohotovostní službu. Například záchranná služba středočeského kraje byla zřízena dne 16. 03. 2005 a v rámci plnění svých úkolů zahrnuje tyto činnosti: stálý, kvalifikovaný, bezodkladný příjem volání, a to na národní číslo tísňového volání 155 (v rámci kterého provádí asistenci a odbornou pomoc občanům) a spolupráci ostatních v rámci složek integrovaného záchranného systému. Záchranná zdravotnická služba poskytuje občanům zdravotnické služby na úrovni vyšetření pacienta a poskytnutí včasné zdravotní péče, včetně případných neodkladných výkonů k záchraně života, provedené na místě události, které směřují k obnovení nebo

⁴⁵ Středočeský kraj. [online]. 2023 [cit. 26.02.2023]. Dostupné z: <https://www.kr-stredocesky.cz/web/urad/home>

⁴⁶ Středočeský kraj: Odbor zdravotnictví [online]. 2023 [cit. 15.08.2023]. Dostupné z: <https://kr-stredocesky.cz/web/zdravotnictvi>

stabilizaci základních funkcí pacienta, rozdělování osob postižených na zdraví z hlediska urgentní medicíny v místech, kde se nachází větší množství zraněných osob v důsledku mimořádných událostí nebo krizových situací (např. nehody, havárie nebo živelné pohromy). Koordinace úkolů vyplývajících z krizového plánu kraje. Z tohoto je zřejmé, že přínos kraje v oblasti zdravotnictví a zdravotní péče je nezanedbatelný.⁴⁷

Kraj je rovněž vlastníkem silnic II. a III. třídy a je v rámci své působnosti odpovědný za jejich správu a údržbu. Působí prostřednictvím krajské správy a údržby silnic (KSÚS), kterých je zřizovatelem. Kraje však nejsou tvořeny pouze silnicemi II a III třídy, jelikož územím krajů prochází i dálnice a rychlostní komunikace. Tyto jsou ve vlastnictví státu, který nese odpovědnost za jejich správu a údržbu. Na území krajů se rovněž nachází i místní komunikace, které jsou ve vlastnictví měst a obcí, které za ně odpovídají. V rámci zlepšení dopravní obslužnosti na svém území a v souvislosti se zaměřením na snižování ekologické stopy osobní dopravy, zajišťuje kraj systém veřejné dopravy. Uzavírá smlouvy s poskytovateli autobusové dopravy a vlakové dopravy, kterými jsou jak státní, tak soukromé subjekty.

Například Středočeský kraj zahájil jednání vedoucí k vytvoření jednotného integrovaného dopravního systému s hlavním městem Prahou. Kraj si od tohoto rozhodnutí slibuje zjednodušení cestování z hlediska sjednocení plateb a jednotný informační systém. Jak budou tato opatření fungovat, ukáže čas, protože tratě ve Středočeském kraji jsou dlouhodobě přetíženy, kdy velká část obyvatel dojíždí do hlavního města za prací. Radou kraje byl schválen rovněž záměr s výstavbou 10 krajských záchytných parkovišť, která mají za cíl odlehčit přetíženým komunikacím (typu Strakonická a Pražský okruh) a rovněž by tímto měl být vyřešen problém s nedostatkem parkovacích míst v Praze.⁴⁸ Z mého pohledu je nejprve nutné zajistit spolehlivost a posílení veřejné dopravy, která na některých linkách selhává již dnes. Příkladem může být vlaková linka S7, která je hlavním koridorem trati Plzeň - Beroun - Praha a kterou denně využívají

⁴⁷Středočeský kraj. [online]. 2023 [cit. 26.02.2023]. Dostupné z: <https://www.kr-stredocesky.cz/web/urad/home>

⁴⁸Středočeský kraj: Základní informace o kraji. [online]. 2023 [cit. 26.02.2023]. Dostupné z: <https://www.kr-stredocesky.cz/web/kraj>

tisíce lidí. Bohužel od většího využívání této linky, lidi odrazuje její značná nespolehlivost. Ta je zapříčiněná rozsáhlou rekonstrukcí tratě a v důsledku které mají vlaky značná zpoždění. Pokud se však podaří vyřešit tyto problémy, bude mít veřejná doprava v budoucnu nezastupitelné místo v cestování za prací do hlavního města, kde napomůže s úbytkem vozidel a přispěje ke zlepšení dopravní i smogové situace.

Dopravní infrastrukturou se zabývá odbor dopravy, konkrétně:

Oddělení silniční dopravy. Toto oddělení vykonává správu v samostatné i přenesené působnosti, kdy v rámci samosprávy zajišťuje řízení Krajské správy údržby silnic, a zabývá se běžnou i zimní údržbou. Dále má na starosti investice do silnic II. a III. třídy. V rámci státní správy, zajišťuje odbor dopravy hospodářství pro silnice I. třídy, agendu STK, agendu autoškol a další.⁴⁹

Kraj dále zabezpečuje prevenci a vzdělávání v oblasti bezpečnosti silničního provozu pro děti a mládež, například formou soutěží. Toto dále přispívá k větší bezpečnosti při provozu na pozemních komunikacích.

V současné době je odpovědnost za zajištění podmínek pro vzdělávání a školské služby na území České republiky rozdělena mezi stát (reprezentovaný zejména Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy České republiky), a mezi kraje a obce jako územní samosprávné celky.

Kraj jako zřizovatel středních škol, vyšších odborných škol, má jakožto zřizovatel povinnosti uvedeny v § 181 školského zákona, kdy je povinen zajistit podmínky pro uskutečňování středního a vyššího odborného vzdělávání, vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami, dále jazykového, základního uměleckého a zájmového vzdělávání. Toto však pro kraj neznamena povinnost konkrétní školu či školské zařízení vždy zřídit, pokud po posouzení konkrétní situace není zřízení školy či školského zařízení na místě, pro její nevhodnost, neefektivnost nebo neúčelnost.

⁴⁹ Středočeský kraj: Státní odborný dozor v silniční dopravě: Oddělení silniční dopravy [online]. 2023 [cit. 15.08.2023]. Dostupné z: <https://kr-stredocesky.cz/web/doprava/statni-odborny-dozor-v-silnicni-doprave>

Pokud však dojde ke změně situace v daném kraji, například k potřebě o zajištění dosud nezajišťované nabídky vzdělávání či školských služeb, vznikne tomuto kraji, v souladu s podmínkami uvedenými v § 177 odst. 2 školského zákona povinnost takovou školu či školské zařízení zřídit. Znamená to zřízení příslušné školy nebo školského zařízení a zajištění jejího fungování.

Obce a kraje naplňují své zřizovatelské povinnosti v oblasti školství především samostatně v rámci v samostatné působnosti, tedy zřízením příslušné školy či školského zařízení, zajišťují její činnost. Rozsah oprávnění a povinností obcí a krajů v oblasti vzdělávání a školských služeb podle školského zákona je shodný pro všechny obce a kraje bez rozdílu (tedy bez ohledu na počet jejich obyvatel nebo to, zda se jedná o obec s postavením města, městyse či statutárního města), neboť všechny obce a kraje v souladu s obecním a krajským zřízením vykonávají samostatnou působnost ve stejném rozsahu.⁵⁰ Obce a kraje mají, na základě zák. č. 561/2001 Sb. Školského zákona, na výběr mezi dvěma právními formami, ve kterých mohou své školy a školská zařízení zřizovat. Jedná se o školskou právnickou osobu podle školského zákona nebo příspěvkovou organizaci podle zákona č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů. Zřizovatelé, v tomto případě kraje, mají povinnost nést provozní a investiční výdaje právnických osob vykonávajících činnost škol a školských zařízení, které zřizují. Jedná se především o investiční výdaje spojené s provozem budovy, v níž se uskutečňuje vzdělávání nebo školské služby, s jejími opravami a údržbou, s pořízením, provozem, opravami a údržbou movitého či nemovitého majetku, který právnická osoba využívá k činnosti školy nebo školského zařízení apod. Kraj rovněž přerozděluje finanční prostředky z rozpočtu státu, které jsou využívány na neinvestiční účely například platy učitelů škol v kraji a rovněž přerozděluje dotace z fondů Evropské unie. Kraj rovněž má úlohu pro občany jako odvolací orgán ve správním řízení. U škol a školských zařízení to znamená

⁵⁰ Edu.cz: Školy a školská zařízení zřizované obcí a krajem - Průvodce platnou právní úpravou a metodický návod zejména pro obce, kraje a ředitele škol a školských zařízení zřizovaných obcemi a kraji [online]. 2021 [cit.15.08.2023]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/methodology/skoly-a-skolska-zarizeni-zrizovane-obci-a-krajem/>

přezkoumání rozhodnutí ředitele, které se týká, například přijetí dítěte do školského zařízení. Přínos krajů ve vzdělávání je nezanedbatelný, jelikož jen ve Středočeském kraji je v rámci středních škol pro rok 2023 k dispozici okolo 17 tisíc volných míst.

3.4 Krizové řízení kraje

Činnost orgánů územní samosprávy při krizovém řízení je popsáno v zákoně č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů. „Krizovým řízením se rozumí souhrn řídicích činností orgánů krizového řízení zaměřených na analýzu a vyhodnocení bezpečnostních rizik a plánování, organizování, realizaci a kontrolu činností prováděných v souvislosti s přípravou na krizové situace a jejich řešením nebo ochranou kritické infrastruktury“.⁵¹

Pro krizové řízení v kraji jsou zásadní orgány krizového řízení kraje, tedy hejtman, krajský úřad a další orgány s působností na území kraje, a to hasičský záchranný sbor kraje a policie České republiky.

V rámci kraje je zřízena bezpečnostní rada kraje (poradní orgán krizového řízení kraje). Předsedou této rady je hejtman kraje, který rovněž zajišťuje připravenost kraje na krizové situace. Hejtman v rámci své kompetence řídí a kontroluje přípravná opatření, činnosti k řešení krizových situací a činnosti ke zmírnění jejich následků prováděná územními správními úřady s působností na území kraje, orgány obcí s rozšířenou působností, orgány obcí nebo právníky osobami a fyzickými osobami. Zřizuje a řídí bezpečnostní radu kraje a krizový štáb kraje. V době krizového stavu koordinuje nouzové ubytování, zásobování pitnou vodou, potravinami a dalšími nezbytnými prostředky.⁵²

⁵¹ Hasičský záchranný sbor České republiky: Systém krizového řízení [online]. 2023 [cit. 26. 02. 2023]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/krizove-rizeni-a-cnp-system-krizoveho-rizeni-system-krizoveho-rizeni.aspx>

⁵² Středočeský kraj: Portál krizového řízení [online]. 2023 [cit. 26.02.2023]. Dostupné z: <https://pkr.kr-stredocesky.cz/pkr/>

Při dodržení zákonem stanovených podmínek, je hejtman oprávněn, v odůvodněných případech, kdy jsou ohroženy životy, zdraví (občanů kraje), majetek nebo životní prostředí, vyhlásit stav nebezpečí. Za stavu nebezpečí je hejtman oprávněn např. nařídit⁵³:

- a) *„pracovní povinnost, pracovní výpomoc nebo poskytnutí věcného prostředku pro řešení krizové situace,*
- b) *bezodkladné provádění staveb, stavebních prací, terénních úprav nebo odstraňování staveb anebo porostů za účelem zmírnění nebo odvrácení ohrožení vyplývajícího z krizové situace,*
- c) *vykonávání péče o děti a mládež, pokud tuto péči nemohou za krizové situace vykonávat rodiče nebo jiný zákonný zástupce,*
- d) *přednostní zásobování dětských, zdravotnických a sociálních zařízení a ozbrojených sil, bezpečnostních sborů nebo složek integrovaného záchranného systému, podílejících se na plnění krizových opatření, a v nezbytném rozsahu také prvků kritické infrastruktury,*
- e) *zabezpečení náhradního způsobu rozhodování o dávkách sociální péče a jejich výplatě,*
- f) *hlášení přechodné změny pobytu osob,*
- g) *evakuaci obyvatelstva,*
- h) *zákaz vstupu, pobytu a pohybu osob na vymezeném místě nebo území.“*

Stavem nebezpečí rozumíme stav, který se vyhláší, jsou-li ohroženy životy, zdraví, majetek nebo životní prostředí a intenzita ohrožení nedosahuje značného rozsahu, rovněž ohrožení nelze odvrátit běžnou činností správních úřadů obcí a krajů, činností složek IZS nebo subjektů kritické infrastruktury. Stav nebezpečí lze vyhlásit na nezbytně nutnou dobu, nejvýše však na dobu 30 dnů a to na celém území kraje nebo jeho části. V rozhodnutí musí být uvedena krizová opatření a jejich rozsah, změna v těchto opatřeních musí být oznámena. V případě, že nelze odvrátit ohrožení v rámci vyhlášeného stavu nebezpečí, hejtman bezodkladně požádá vládu o vyhlášení nouzového stavu. Zveřejněním tohoto stavu, přechází v platnost nařízení vlády. Rozhodnutí se oznamuje

⁵³ Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), § 14 odst. 4.

vyvěšením na úřední desce krajského úřadu a úředních deskách obecních úřadů území, kterých se tento stav nebezpečí týká. Krajský úřad oznamuje toto rozhodnutí také prostřednictvím místního rozhlasu a hromadných informačních prostředků. Stav nebezpečí je ukončen po uplynutí zákonné lhůty, nebo rozhodnutím hejtmána či vlády před koncem stanoveného data ukončení.⁵⁴

Krajský úřad v rámci krizového řízení spolupracuje s hasičským záchranným sborem kraje při zpracování krizového plánu a plní úkoly jemu v krizovém plánu určené. K plnění těchto úkolů zřizuje pracoviště krizového řízení.

Hasičský záchranný sbor dále např.⁵⁵:

- a) organizuje spolupráci mezi správními úřady a obcemi v kraji,
- b) vede přehled možných zdrojů rizik a provádí rozbor ohrožení,
- c) zpracovává krizový plán kraje,
- d) zpracovává krizový plán obcí s rozšířenou působností,
- e) seznamuje obce a právnické nebo fyzické osoby na jejich žádost s povahou možného ohrožení, s připravenými krizovými opatřeními a se způsobem jejich provedení.

Policie České republiky v rámci krizového řízení zajišťuje:

Připravenost k řešení krizových situací, a to především spojených s problematikou zajištění vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území kraje. Policie ČR při tomto spolupracuje s ostatními orgány krizového řízení v kraje a dalšími organizacemi, kdy jejich součinnost je nutná k plnění úkolů krizového řízení policií ČR.

Jako příklad bezpečnostní rady uvádím radu Středočeského kraje, která je v současnosti tvořena 10 členy, v tomto složení:

- náměstek hejtmanky pro oblast zdravotnictví
- ředitel HZS Středočeského kraje,

⁵⁴ Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), § 3.

⁵⁵ Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), § 15.

- vedoucí odboru zdravotnictví,
- ředitel krajského úřadu,
- ředitel KŘ PČR Středočeského kraje
- a další.

Struktura řídicích orgánů je uzpůsobena tak, aby byla zajištěna rychlá vykonatelnost rozhodnutí řídicích orgánů, za krizových situací.⁵⁶

Zásadním prvkem v systému krizového řízení kraje jsou subjekty, které zajišťují základní ekonomické a sociální systémové funkce, tedy "subjekty kritické infrastruktury". Prvkem kritické infrastruktury je zejména stavba, zařízení, prostředek nebo veřejná infrastruktura, určené podle průřezových a odvětvových kritérií, jejichž narušení by mělo závažný dopad na bezpečnost státu, zabezpečení základních životních potřeb obyvatelstva, zdraví osob nebo ekonomiku státu.⁵⁷

Podle závažnosti narušení se se do kritické infrastruktury zařazují ty prvky, jejichž narušení by znamenalo⁵⁸:

- a) více než 250 mrtvých nebo více než 2 500 osob hospitalizovaných po dobu delší než 24 hodin,
- b) státní hospodářskou ztrátu, která by odpovídala více než 0,5 % hrubého domácího produktu (HDP), nebo
- c) značné omezení v poskytování nezbytných služeb nebo jiného závažného zásahu do každodenního života, které by postihlo více než 125 000 osob.

⁵⁶ Středočeský kraj: Bezpečnostní rada kraje. [online]. 2023 [cit. 26.02.2023]. Dostupné z: <https://pkr.kr-stredocesky.cz/pkr/bezpecnostni-rada-kraje/>

⁵⁷ Moravskoslezský kraj: Záchranný hasičský sbor České republiky - Kritická infrastruktura [online]. 2023 [cit.15.08.2023]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/kriticka-infrastruktura-kriticka-infrastruktura.aspx>

⁵⁸ Vzdělávání členů SH ČMS: Funkcionář SDH - Manuál pro přípravu preventistů OO. Kraje v Česku [online]. 2014 [cit.17.08.2023].Dostupné z: <https://www.vzdelavani-dh.cz/publicCourse?id=59&head=124&subhead=316>

V České republice bylo vytipováno 9 oblastí kritické infrastruktury, kterými jsou⁵⁹:

- a) „energetika,
- b) vodní hospodářství,
- c) potravinářství a zemědělství,
- d) zdravotní péče,
- e) doprava,
- f) komunikační a informační systémy,
- g) bankovní a finanční sektor,
- h) nouzové služby
- i) veřejná správa.“

V oblasti energetiky mluvíme především o infrastruktuře tvořené sítí elektráren s centry distribuce elektrické energie a o síti ropovodů, plynovodů tvořené zásobníky a rafinériemi.

V současné době je v české republice zaveden celostátní systém, výroby a distribuce elektrické energie s vazbou na okolní státy. Elektrickou energii v současné době nelze skladovat, a proto při výpadku hrozí narušení dodávek do domácností, jak v regionálním, tak celostátním měřítku. V důsledku výpadku dodávek elektřiny mohou být ohroženy zdravotnická zařízení, domácnosti (vaření, topení). Rovněž je ohrožena i ekonomika, například ochromením bankovního sektoru, kdy většina plateb je v dnešní době prováděna elektronicky. Stejná situace se týká i zemního plynu, který odebírá na topení nebo vaření 2/3 všech domácností. Zemní plyn odebírá více než 90 % obcí, které mají více než 2000 obyvatel a u menších obcí se jedná o 50 %.⁶⁰

⁵⁹ Vzdělávání členů SH ČMS: Funkcionář SDH - Manuál pro přípravu preventistů OO. Kraje v Česku [online]. 2014 [cit.17.08.2023].Dostupné z: <https://www.vzdelavani-dh.cz/publicCourse?id=59&head=124&subhead=316>

⁶⁰ Vzdělávání členů SH ČMS: Funkcionář SDH - Manuál pro přípravu preventistů OO. Kraje v Česku [online]. 2014 [cit.17.08.2023].Dostupné z: <https://www.vzdelavani-dh.cz/publicCourse?id=59&head=124&subhead=316>

V oblasti vodního hospodářství se jedná především o narušení dodávek pitné vody, kdy tyto situace jsou řešeny nouzovými dodávkami, například v podobě cisteren s pitnou vodou umístěných na strategických místech v postižené oblasti. Co se týká oblasti zemědělství a potravinářství, zde krizová situace v důsledku nedostatku potravin téměř vyloučena. Zejména z důvodu obrovské sítě velkoobchodů a k nim navázaných skladovacích prostor, které jsou v dostatečné kapacitě. Narušení dodávek potravin však může být reálnou hrozbou s ohledem na globální oteplování, tedy náhlé povodně, dlouho trvající sucha a další.⁶¹

Další klíčovou oblastí je oblast zdravotnictví. Smyslem zdravotní péče České republiky je poskytování zdravotní péče v maximální možné kvalitě a řadíme sem: oblast neodkladné péče (tedy ambulantní péči a zdravotnickou záchrannou službu), nemocniční péči, ochranu veřejného zdraví a výrobu, skladování a distribuci léčiv a zdravotnických prostředků. Zdravotnická infrastruktura je rozsáhlá a je rozmístěna po celém území státu ve všech krajích, tak aby byla snadno dostupná všem občanům žijícím na území kraje (kraje jsou zřizovateli některých zdravotnických zařízení, především nemocnic). Zatím největší zatěžkávací zkouškou pro zdravotnickou infrastrukturu byla pravděpodobně nemoc COVID-19. Zde se jednalo především o nedostatek zdravotnického materiálu ať už ochranných prostředků pro personál, plicních ventilací pro pacienty, ale i nedostatek samotných míst urgentní péče pro pacienty v nemocnicích. V neposlední řadě je třeba zmínit i nasazení a únavu zdravotnického personálu, který v mnohých krajských nemocnicích chybí.⁶²

Oblast dopravy je zcela klíčová pro ekonomiku České republiky, a to především s ohledem na cestování obyvatel krajů za prací (např. obyvatelé Středočeského kraje cestují každý den do hlavního města s využitím silniční a železniční dopravy). Rovněž další z oblastí informační a komunikační technologie, jsou dnes zcela zásadní pro fungování veřejné správy.

⁶¹ Vzdělávání členů SH ČMS: Funkcionář SDH - Manuál pro přípravu preventistů OO. Kraje v Česku [online]. 2014 [cit.17.08.2023].Dostupné z: <https://www.vzdelavani-dh.cz/publicCourse?id=59&head=124&subhead=316>

⁶² Vzdělávání členů SH ČMS: Funkcionář SDH - Manuál pro přípravu preventistů OO. Kraje v Česku [online]. 2014 [cit.17.08.2023].Dostupné z: <https://www.vzdelavani-dh.cz/publicCourse?id=59&head=124&subhead=316>

Krizové situace vznikají v důsledku různých faktorů, může se například jednat o překročení (přetížení) přenosové kapacity telekomunikační sítě, havárii technologických celků, cílené poškození informační a komunikační infrastruktury (sabotáž, hackerství, terorismus, kriminální činnost apod.), ale i technické a technologické havárie (požáry, exploze nebo narušení dodávek elektrické energie. S oblastí informačních a komunikačních technologií je spjat i bankovní a finanční sektor. Krizové situace v tomto sektoru může vzniknout jak v důsledku fyzickým ohrožením objektů (budovy, distribuční síť služeb, informační a komunikační systémy apod.), ale i ekonomickými riziky a vlivy, je třeba říci, že žádný z již zmíněných okruhů kritické infrastruktury není tak náchylný k masové panice jako právě bankovní a finanční sektor. Pro zvládnání krizových situací jsou v České republice zřízeny nouzové služby. Tyto jsou organizovány tak, aby mohli vykonávat činnost i za mimořádných událostí a krizových stavů. Jedná se především o: Hasičský záchranný sbor a jednotky požární ochrany, policii ČR, armádu ČR, předpovědní, varovnou a hláskou službu a další. Ve veřejné správě se jedná o státní správu a samosprávu, sociální ochranu a zaměstnanost (např. orgány České správy sociálního zabezpečení, úřady práce) a oblast justice, vězeňství (soudy, státní zastupitelství).⁶³

Všechna opatření k zajištění kritické infrastruktury jsou plánována s ohledem na snížení její zranitelnosti, ať už se jedná o živelnou pohromu, havárii, technické poruchy a další.⁶⁴

Systém krizového řízení se ukázal být nepostradatelným nástrojem v době šíření (tehdy nové a neznámé) nemoci COVID-19, kdy požádala hejtmanka Středočeského kraje předsedu vlády České republiky, na základě ustanovení § 3 odst. 5 zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů, o vyhlášení nouzového stavu na dobu 14 dnů dle čl. 5 a 6 ústavního zákona č. 110/1988 Sb., o bezpečnosti České republiky. O uvedené bylo požádáno z důvodu značného rozsahu epidemické situace, byly

⁶³ Vzdělávání členů SH ČMS: Funkcionář SDH - Manuál pro přípravu preventistů OO. Kraje v Česku [online]. 2014 [cit.17.08.2023].Dostupné z: <https://www.vzdelavani-dh.cz/publicCourse?id=59&head=124&subhead=316>

⁶⁴ Vzdělávání členů SH ČMS: Funkcionář SDH - Manuál pro přípravu preventistů OO. Kraje v Česku [online]. 2014 [cit.17.08.2023].Dostupné z: <https://www.vzdelavani-dh.cz/publicCourse?id=59&head=124&subhead=316>

ohroženy životy a zdraví občanů Středočeského kraje. Tato žádost, byla odůvodněna závažností situace. Ke zvládnutí situace již nestačila běžná činnost správních úřadů, orgánů kraje a obcí, složek integrovaného záchranného systému a subjektů kritické infrastruktury. Dále došlo k přetížení krajských nemocnic z důvodu velkého počtu pozitivních pacientů s nemocí COVID-19 a byla proto zastavena neakutní péče.⁶⁵

Činnost krajů je nepostradatelná i v případech vypuknutí války nebo válečného konfliktu zejména s ohledem na následnou migrační vlnu civilních obyvatel. Byl například vytvořen seznam ubytovacích kapacit, průběžně aktualizovaný ze strany hasičského záchranného sboru, dále byl vypracován seznam pracovníků cizí národnosti, zaměstnaných v krajských nemocnicích, sociálních zařízeních a ve veřejné dopravě, z důvodu jejich možnému povolání zpět do vlasti na základě povolávacího rozkazu. K tomuto bylo přikročeno z důvodu velkého počtu zaměstnaných cizinců, kdy by bylo třeba tyto pracovníky nahradit.

V rámci krajů byla zřízena asistenční centra pomoci pro lidi odcházejících z nebezpečných oblastí. V těchto centrech dochází k registraci uprchlíků, kdy mohou požádat o pomoc s ubytováním, případně jsou s nimi řešeny další problémy.

Například pro uprchlíky kraje zajistily zdravotní péči v krajských nemocnicích zdarma při neodkladné a akutní péči. Dále kraj umožnil uprchlíkům cestování krajskou veřejnou dopravou zdarma. Pro rychlejší začlenění cizích občanů do běžného života, začaly vybrané krajské střední školy (v každém okrese kraje jedna) pořádat kurzy českého jazyka.⁶⁶

⁶⁵Středočeský kraj: Portál krizového řízení. Nejdůležitější informace Covid-19 [online]. 2023 [cit. 26.02.2023]. Dostupné z: <https://pkr.kr-stredocesky.cz/pkr/aktualni-vyskyt-onemocneni-covid-19/>

⁶⁶ Středočeský kraj: Pomoc Ukrajině [online]. 2023 [cit. 26.02.2023]. Dostupné z: https://www.kr-stredocesky.cz/web/urad/pomoc_ukrajine

4 Organizace kraje

System místní správy v České republice spadá do oblasti kontinentálního systému a uplatňuje model správy na úrovni obcí a krajů, kdy kraje mimo své samosprávné funkce zabezpečují i část výkonu státní správy, který na ně byl přenesen (viz kapitola 3.2.1a 3.2.2 samostatná a přenesená působnost). Místní státní správa musí splňovat požadavek organizační a funkční jednoty státní správy.⁶⁷ V následující části budou jednotlivě přiblíženy jednotlivé orgány kraje.

Obrázek č. 2: Orgány kraje

Zdroj: Sciskalová, 2006

4.1 Zastupitelstvo kraje

Zastupitelstvo je základním, a také nejdůležitějším, orgánem kraje, který je nadřazen ostatním orgánům kraje. Mandát zastupitele vzniká zvolením, kdy počet zastupitelů je dán zákonem a odvíjí se podle počtu obyvatel v kraji, počet se pohybuje v rozmezí od 45 do 65 zastupitelů. Zastupitelé jsou voleni

⁶⁷HORIZINKOVÁ, E., NOVOTNÝ V. *Základy organizace veřejné správy v České republice*. 4. aktualizované vydání. Brno: VK, 2021, s. 68-69. ISBN 978-80-87713-21-1.

na funkční období čtyř let, kdy pravidla voleb upravuje zákon č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů.⁶⁸

Počet členů zastupitelstev je rozdělen následovně:

- a) do 600 000 obyvatel 45 členů,
- b) nad 600 000 do 900 000 obyvatel 55 členů,
- c) nad 900 000 obyvatel 65 členů

Po zvolení do zastupitelstva musí nový člen složit slib, který předkládá předsedajícímu, a to při svém prvním zasedání. V případě, že odmítne složení slibu nebo přistoupí ke složení slibu s výhradou, mandát tohoto člena zaniká. V případě, že u člena zastupitelstva vznikne a trvá důvod pro neslučitelnost funkcí, související například s funkcí vykonávanou na ministerstvech nebo v orgánu státní správy s celostátní působností v případě, že se jedná o člena obsazeného volbou, jmenováním či ustanovením.⁶⁹

V případě, že v zastupitelstvu dojde k uvolnění mandátu u kteréhokoli člena, nastoupí na toto místo náhradník.

Při výkonu funkce člena krajského zastupitelstva vznikají těmto členům mnohá práva. Ať už se jedná o předkládání návrhů zastupitelstvu, radě a jejich výborům a komisím, nebo se jedná o oprávnění člena zastupitelstva pro vznášení dotazů a připomínek. Člen zastupitelstva je oprávněn vznášet podněty radě, předsedům, vedoucím organizačních kraje, ale rovněž i statutárním orgánům právnických osob zřízených krajem. Právem každého člena zastupitelstva, je požadovat poskytnutí informací od zaměstnanců kraje, a to ve věcech souvisejících s výkonem člena zastupitelstva. Tyto informace jsou členovi

⁶⁸HORZINKOVÁ, E., NOVOTNÝ V. *Základy organizace veřejné správy v České republice*. 4. aktualizované vydání. Brno: VK, 2021, s. 198. ISBN 978-80-87713-21-1.

⁶⁹ Zákon č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev, § 5.

zastupitelstva poskytnuty, pokud jejich poskytnutí nebrání povinnost mlčenlivosti, nebo zákaz jejich zveřejnění. Na poskytnutí odpovědi je vymezena lhůta 30 dnů.

Zastupitelstvo rozhoduje převážně ve věcech samostatné působnosti, kdy o věcech spadajících do přenesené působnosti rozhoduje pouze, jestliže tak stanoví zákon.⁷⁰

Do samostatné působnosti spadá zejména předkládání návrhů zákonů poslanecké sněmovně a předkládání návrhů Ústavnímu soudu na zrušení právních předpisů. Zastupitelstva schvalují rozpočet a závěrečný účet kraje. Kraj ze svého rozpočtu poskytuje dotace obcím. Zastupitelstvo má i pravomoc zřizovat a rušit příspěvkové organizace a organizační složky kraje. Zastupitelstvem je dále volen hejtman kraje, náměstek hejtmána a další členové rady.⁷¹ Zastupitelstva plní svou úlohu také v rámci územního rozvoje kraje, kdy je zastupitelstvu vymezena pravomoc koordinovat rozvoj kraje. V rámci této vymezené pravomoci mohou zastupitelstva schvalovat program rozvoje a provádět další činnosti k realizaci těchto programů. Zastupitelstvo může vykonávat kontrolu, buď za účelem zjištění, plnění či neplnění cílů těchto programů. Zastupitelstvo má stejnou pravomoc i při schvalování územního plánování. Pro území kraje vymezuje rozsah dopravní obslužnosti.⁷²

Zastupitelstvo rozhoduje i o spolupráci s ostatními kraji, kdy se tak stalo například při přírodní katastrofě dne 24. 06. 2021. V tento den se Jihomoravským krajem prohnalo tornádo, které zanechalo značné škody na majetku. Ihned po katastrofě byl Jihomoravský hejtman kontaktován ostatními, kteří nabídli pomoc jednotek IZS (krajských záchranářů a hasičů) s technikou a přislíbili i finanční pomoc. K řádnému schválení finanční pomoci se proto mimořádně sešly zastupitelstva a rady, které rozhodly o konkrétní částce poskytnuté z krajských

⁷⁰ HENDRYCH, D a kol. *Správní právo: obecná část*. 7. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009, s. 201. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-049-2

⁷¹ HORZINKOVÁ, E., NOVOTNÝ V. *Základy organizace veřejné správy v České republice*. 4. aktualizované vydání. Brno: VK, 2021.s. 198 ISBN 978-80-87713-21-1.

⁷² Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské řízení), § 35.

rozpočtů. Mimo finanční pomoci, byla nabídnuta i pomoc s ubytováním občanů zasažených katastrofou v krajských zařízeních.⁷³

Z důvodu jednání o věcech a záležitostech kraje, případně rozhodování o těchto záležitostech, se schází zastupitelstvo dle aktuální potřeby, nejméně však alespoň jednou za 3 měsíce. Tato zasedání zastupitelstev jsou pro občany veřejná, to znamená, že občané se mohou těchto účastnit a mohou uplatňovat svá práva. Svolání zasedání zastupitelstva provádí písemnou formou hejtman kraje. O připravovaném zasedání musí Krajský úřad zveřejnit informaci alespoň 10 dnů před zasedáním. V této informaci o zasedání musí být uvedeno místo, kde zasedání proběhne a také program připravovaného zasedání. Tyto informace jsou ve většině případů zveřejněny na úřední desce kraje.

Aby mohlo zastupitelstvo ve věcech rozhodnout (usnést se), je třeba přítomnosti alespoň poloviny členů zastupitelstva, kdy pro vydání platného usnesení a rozhodnutí je třeba souhlasu nadpoloviční většiny přítomných členů.

Pokud dojde k situaci, že na počátku jednání není na místě přítomno požadované minimum zastupitelů, je zasedání ukončeno předsedajícím a ve lhůtě 15ti dnů je svoláno náhradní zasedání.⁷⁴

4.2 Rada kraje

Rada kraje je výkonným orgánem při výkonu samostatné působnosti a společně se zastupitelstvem, hejtmanem kraje, krajským úřadem a zvláštními orgány patří do soustavy orgánů kraje.

Nadřazeným orgánem rady kraje je zastupitelstvo, kterému se zodpovídá. Rada kraje je tvořena hejtmanem, náměstkem, případně náměstký hejtmana a dalšími členy rady, členové rady jsou voleni zastupitelstvem.

⁷³ Asociace krajů České republiky: Přírodní katastrofa v Jihomoravském kraji vyvolala obrovskou vlnu solidarity. Pomoc nabídli prakticky všechny kraje [online]. 2021 [cit. 16.02.2023]. Dostupné z: <http://www.asociacekrajů.cz/novinky/prirodni-katastrofa-v-jihomoravskem-kraji-vyvolala-obrovskou-vlnu-solidarity-pomoc-nabidly-prakticky-vsechny-kraje-3.html>

⁷⁴ HORZINKOVÁ, E., NOVOTNÝ V. *Základy organizace veřejné správy v České republice*. 4. aktualizované vydání. Brno: VK, 2021.s. 201. ISBN 978-80-87713-21-1.

Počet členů rady se stejně jako u počtu zastupitelů odvíjí od počtu obyvatel kraje. Pokud se jedná o kraj do 600 000 obyvatel v kraji, tak rada má v tomto případě 9 členů a nad 600 000 obyvatel radě připadá 11 členů.

Rada se schází dle potřeby a jednání jsou neveřejná. Schůze rady jsou svolávány hejtmanem. Na každém jednání rady je vyhotoven zápis, který je i výstupním dokumentem schůze. Zápis schůze obsahuje počet přítomných členů, schválený i neschválený program, ale také výsledky hlasování a přijatá usnesení rady. Zápis z jednání rady není veřejný, a to proto, že při schůzi rady se projednávají také utajované záležitosti.

Působnost rady kraje lze rozdělit. A to na zabezpečení hospodaření kraje, kdy svou činností zabezpečuje dodržování schváleného rozpočtu. Rada dále stanovuje počet zaměstnanců krajského úřadu a navrhuje prostředky na jejich platy, jmenuje a odvolává vedoucí odborů krajského úřadu na základě návrhu ředitele krajského úřadu a ukládá úkoly hejtmanovi kraje. Druhou oblastí je působnost organizační, kde rada rozhoduje dle potřeby o zřízení a zrušení komisí rady.⁷⁵

Příklady vybraných komisí⁷⁶:

- a) Komise bezpečnostní a pro integrovaný záchranný systém. Radě kraje předkládá stanoviska a náměty z oblasti bezpečnosti a kriminality v kraji.
- b) Komise pro regionální rozvoj a cestovní ruch. V oblasti dotačních programů projednává a následně radě kraje předkládá návrhy na vyhlášení dotačních programů v oblasti rozvoje venkova a cestovního ruchu.

⁷⁵ HORZINKOVÁ, E., NOVOTNÝ V. *Základy organizace veřejné správy v České republice*. 4. aktualizované vydání. Brno: VK, 2021, s.202. ISBN 978-80-87713-21-1.)

⁷⁶ Moravskoslezský kraj: Jaké má naše rada komise a proč ji zřizuje [online]. 2020 [cit.17.08.2023]. Dostupné z: <https://www.msk.cz/cs/kraj/rada/jake-ma-nase-rada-komise-a-proc-je-zrizuje-514/>

- c) Komise pro výzkum, vývoj a inovační podnikání. Vyhodnocuje a doporučuje radě žádosti o dotační program v oblasti zaměření této komise.

Rada dále vykonává zakladatelské a zřizovatelské funkce ve vztahu k právníkům osobám a organizačním složkám.⁷⁷

Činnost rady je vymezena v § 59 zákona č. 129/2000 Sb., kdy tento zákon radě ukládá přípravu návrhů a podkladů pro jednání zastupitelstva, zabezpečení plnění přijatých usnesení.

4.3 Hejtman kraje

Hejtman zastupuje územní samosprávný celek navenek, kdy jedná jménem kraje. Hejtman a jeho náměstci jsou voleni zastupitelstvem z řad jeho členů. Hejtman musí být občanem České republiky. Za výkon své funkce se hejtman odpovídá zastupitelstvu, které ho může odvolat z funkce. Rada kraje mu může ukládat úkoly, v rozsahu své působnosti.⁷⁸

Mezi hlavní činnosti hejtmana patří:

- a) *„s náměstkem hejtmana podepisuje právní předpisy kraje,*
- b) *po předchozím souhlasu ministra vnitra jmenuje a odvolává ředitele v souladu se zvláštním zákonem; jmenování nebo odvolání ředitele bez předchozího souhlasu ministra vnitra je neplatné,*
- c) *stanoví podle zvláštního předpisu plat řediteli a ukládá mu úkoly,*
- d) *na základě zmocnění v zákoně zřizuje pro výkon přenesené působnosti zvláštní orgány,*
- e) *odpovídá za včasné objednání přezkoumání hospodaření kraje za uplynulý kalendářní rok,*
- f) *odpovídá za informování občanů o činnosti kraje,*

⁷⁷ HORZINKOVÁ, E., NOVOTNÝ V. *Základy organizace veřejné správy v České republice*. 4. aktualizované vydání. Brno: VK, 2021, s. 202. ISBN 978-80-87713-21-1.

⁷⁸ HENDRYCH, D a kol. *Správní právo: obecná část*. 7. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009, s. 172. Beckovy právní učebnice. ISBN 978-80-7400-049-2.

- g) *vykonává další úkoly v samostatné nebo přenesené působnosti, pokud jsou mu svěřeny zastupitelstvem, radou nebo tak stanoví zákon.*
- h) *plní obdobné úkoly jako statutární orgán zaměstnavatele podle zvláštních předpisů vůči uvolněným členům zastupitelstva a řediteli.*⁷⁹

Hejtman má rovněž povinnost informovat občany kraje o činnosti, kterou kraj vykonává.

Hejtman plní úkoly v rámci krizového řízení, kdy především zajišťuje připravenost kraje na řešení krizových situací, kdy například zřizuje a řídí bezpečnostní radu kraje, krizový štáb a povodňovou komisi kraje. Náměstek zastupuje hejtmana, pokud je nepřítomen, byl z funkce odvolán nebo se funkce vzdal. Funkce náměstka hejtmana je upravena v zákoně o krajích. Náměstka volí zastupitelstvo, kdy jich může zvolit i více a svěřit jim některé úkoly. Počet náměstků není přesně stanoven, ale každý kraj má povinnost zvolit alespoň jednoho.⁸⁰

4.4 Krajský úřad

Krajský úřad zajišťuje výkon veřejné správy na území kraje, je výkonným a správním orgánem. V samostatné působnosti plní úkoly, které jsou mu uloženy zastupitelstvem a radou kraje a napomáhá činnosti výborů a komisí. Do samostatné působnosti kraje náleží záležitosti, které jsou v zájmu kraje a občanů kraje. Přenesenou působnost vykonává krajský úřad na základě ustanovení zákona o krajích.

Krajský úřad přezkoumává rozhodnutí vydaná orgány obcí ve správním řízení⁸¹, kdy se například jedná o přezkoumání ve věcech přestupků.

⁷⁹ Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské řízení), § 61.

⁸⁰ Vzdělávání členů SH ČMS: Funkcionář SDH – Metodický manuál pro přípravu specialistů ochrany obyvatelstva [online]. 2014 [cit.17.08.2023]. Dostupné z: <https://www.vzdelavani-dh.cz/publicCourse?id=72&head=175&subhead=529>

⁸¹ Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád

Krajský úřad je rozčleněn na jednotlivé odbory a oddělení, v jejichž čele stojí vedoucí. Krajský úřad řídí ředitel, který je zaměstnancem kraje. Za plnění úkolů, které jsou svěřeny krajskému úřadu v samostatné, i přenesené působnosti se zodpovídá hejtmanovy. Ředitel nesmí vykonávat funkce v politických stranách a hnutích. Jeho funkce je dále neslučitelná s funkcí poslance a senátora Parlamentu České republiky a s funkcí člena zastupitelstva samosprávného celku. Ředitel je v nepřítomnosti zastoupen svým zástupcem.⁸²

Jak je uvedeno výše, krajský úřad plní úkoly jak v oblasti státní správy, tak i v oblasti samosprávy. Krajský úřad je v případě samosprávy podřízen samosprávnému celku a v případě státní správy řediteli krajské úřadu. V situaci, kdy věc zasahuje do obou oblastí, další postup stanovuje hejtman.⁸³

*„Krajský úřad plní úkoly v samostatné působnosti uložené mu zastupitelstvem a radou a napomáhá činnosti výborů a komisí. Rada může ukládat úkoly krajskému úřadu jen v rozsahu své působnosti svěřené jí zákonem. Krajský úřad rozhoduje v samostatné působnosti v případech stanovených tímto zákonem nebo zvláštním zákonem“.*⁸⁴

„Krajský úřad vykonává přenesenou působnost s výjimkou věcí, které jsou zákonem svěřeny zastupitelstvu a radě nebo zvláštnímu orgánu. Krajský úřad⁸⁵:

- a) *přezkoumává rozhodnutí vydaná orgány obce v řízení podle zvláštních zákonů, pokud není zákonem tato působnost svěřena zvláštnímu orgánu nebo zákon nestanoví jinak,*
- b) *projednává přestupky podle zákona,*
- c) *poskytuje odbornou a metodickou pomoc obcím,*
- d) *zabezpečuje koordinaci výstavby a provozu informačního systému kompatibilního s informačními systémy veřejné správy,*
- e) *provádí kontrolu výkonu přenesené působnosti obcí,*

⁸² HORZINKOVÁ, E., NOVOTNÝ V. *Základy organizace veřejné správy v České republice*. 4. aktualizované vydání. Brno: VK, 2021, s. 203. ISBN 978-80-87713-21-1.

⁸³ Středočeský kraj: Působnost krajského úřadu [online]. 2023 [cit. 28.02.2023]. Dostupné z: <https://www.kr-stredocesky.cz/web/urad/krajsky-urad/postaveni-a-pusobnost>

⁸⁴ Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské řízení), § 66.

⁸⁵ Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské řízení), § 67.

- f) *zřizuje funkci koordinátora pro romské záležitosti,*
- g) *vykonává další působnosti svěřené mu zákonem.*“

4.5 Zvláštní orgány kraje

V případech stanovených zákonem je povinností hejtmána zřídit pro výkon přenesené působnosti kraje zvláštní orgány. Tyto orgány nejsou součástí organizační struktury krajského úřadu. V čele těchto orgánů smí být pouze osoba, která prokázala zvláštní odbornou způsobilost v oblasti přenesené působnosti (pro kterou byl orgán zřízen) a to podle pravidel, která platí pro úředníky samosprávných celků. To se však nevztahuje na případ, kdy v čele zvláštního orgánu stojí hejtman. Toto určují zvláštní zákony, jako je například zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení, kde je hejtman předsedou bezpečnostní rady kraje.

Mezi zvláštní orgány kraje řadíme⁸⁶:

- 1) bezpečnostní radu kraje - tato působí jako poradní orgán při přípravách na krizové situace,
- 2) krizový štáb kraje - tento působí jako pracovní orgán při řešení krizových situací,
- 3) povodňová komise - tato působí jako povodňový orgán kraje k zajištění řízení ochrany před povodňovou situací.

⁸⁶KOUDELKA, Z. *Samospráva*. Praha: Linde, 2007, s. 249-250. ISBN 978-80-7201-665-5

5 Kontrola a dozor nad krajem a jeho činnostmi

Pro zachování právní jistoty, musí veřejná správa svoji činnost vykonávat v souladu se zákony. Kontrola a dozor plní především funkci poznávací, zjišťovací, hodnotící a nápravnou. Úkolem kontroly je tedy zjistit, zda orgány územní samosprávy se při výkonu své činnosti dodržují zákony a jiné právní předpisy. Kontrolními orgány jsou⁸⁷:

- 1) věcně příslušná ministerstva ve vztahu k výkonu přenesené působnosti svěřené orgánům krajů.
- 2) krajské úřady ve vztahu k výkonu přenesené působnosti svěřené orgánům obcí.
- 3) Ministerstvo vnitra ve vztahu k výkonu samostatné působnosti svěřené orgánům obcí a krajů.

Dozor lze označit za institut správního práva a za jeden z prostředků práva k zajištění zákonnosti ve vztazích upravených normami tohoto práva. Správní dozor je vykonáván ve veřejném zájmu z úřední moci. Obecně má výkon dozoru sloužit k tomu aby⁸⁸:

- a) subjekty správního práva neporušovaly při své činnosti normy tohoto právního odvětví, a aby
- b) plnily jím uložené veřejné povinnosti, to buď přímo normami správního práva, či na základě rozhodnutí příslušného správního orgánu.

5.1 Kontrola výkonu samostatné a přenesené působnosti

„Nestanoví-li zvláštní právní předpis jinak, kontrolují výkon samostatné působnosti svěřené orgánům krajů ministerstva vnitra a výkon přenesené působnosti svěřené orgánům krajů věcně příslušná ministerstva nebo jiné ústřední správní úřady.“⁸⁹ Účelem kontroly je zjistit, zda orgány územních samosprávných

⁸⁷KOUDELKA, Z. *Samospráva*. Praha: Linde, 2007, s. 320. ISBN 978-80-7201-665-5

⁸⁸KOUDELKA, Z. *Samospráva*. Praha: Linde, 2007, s. 320-325. ISBN 978-80-7201-665-5

⁸⁹Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské řízení), § 86 odst.1.

celků jednájí při výkonu samostatné působnosti v rámci zákonů a jiných právních předpisů. Při kontrole výkonu přenesené působnosti, se kontroluje, dodržování zákonů, jiných právních předpisů a v jejich mezích také usnesení vlády. Kontrola je prováděna ze strany pověřených zaměstnanců kontrolních orgánů. Tyto se označují jako kontrolující. Jejich oprávnění a povinnosti při provádění kontroly jsou obsaženy zejména v zákoně č. 255/2012 Sb., o kontrole (kontrolní řád).

K oprávnění kontrolujícího přísluší:

- a) vstupovat na pozemky, do staveb a jiných prostor,
- b) požadovat poskytnutí údajů, dokumentů a věcí vztahujících se k předmětu kontroly a vyžadovat součinnost potřebnou k výkonu kontroly.

Mezi povinnosti kontrolujícího mimo jiné přináležejí, zjistit stav věci v rozsahu nezbytném pro dosažení účelu kontroly, šetřit práva a oprávněné zájmy kontrolované osoby, vyhotovit protokol o kontrole a další.⁹⁰ Protokol o kontrole by měl obsahovat kontrolní zjištění, obsahující zjištěný stav věcí a uvedené nedostatky s označením právních předpisů, které byly porušeny.

V případě, že byl kontrolou shledán nezákonný postup kraje při výkonu samostatné působnosti, hejtman předloží zastupitelstvu společně s výsledkem kontroly k seznámení i návrh na odstranění nedostatků a zamezení jejich opakování. Návrh opatření k nápravě kraj vyvěsí na úřední desku po dobu nejméně 15 dnů a zároveň tuto informaci předá kraj ministerstvu.⁹¹ „*Zvláštním případem kontroly je přezkoumávání hospodaření obcí a krajů za uplynulý rok, které provádí ve vztahu k obcím krajský úřad v přenesené působnosti, ve vztahu ke krajům Ministerstvo financí*“.⁹²

⁹⁰Zákon č. 255/2012 Sb., o kontrole (kontrolní řád) § 7.

⁹¹Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení) § 87 odst. 3.

⁹²HENDRYCH, D a kol. *Správní právo: obecná část*. 7. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009, s. 175. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-049-2.

5.2 Dozor

Dozor je považován za jednu ze záruk zákonnosti ve veřejné správě. Je zaměřen na nápravu chyb vzniklých při vydávání a v obsahu právních předpisů obcí a krajů. Ustanovení o dozoru se nevztahují na rozhodnutí orgánů obcí a krajů vydané podle správního řádu. Dozor nad výkonem samostatné působnosti kraje je svěřen ministerstvu vnitra. Dozorem rozumíme posuzování zákonnosti správních aktů kraje. Při zjištění nedostatků je kraj ministerstvem vyzván k jejich odstranění. V případě, že je krajem vydána obecně závazná vyhláška, která odporuje zákonu a to tím, že zasahuje do lidských práv a základních svobod, může ministerstvo vnitra účinnost této vyhlášky pozastavit, a to i bez výzvy k nápravě. V případě, že krajem nebylo na základě výzvy přistoupeno k nápravě, ministerstvo podává návrh Ústavnímu soudu ke zrušení této obecně závazné vyhlášky. Návrh ministerstva je Ústavním soudem ČR projednán, a je určeno kdy návrh může odmítnout, zamítnout nebo samotné řízení zastavit.

V případě, že je zastupitelstvem kraje zjednána náprava ještě před rozhodnutím soudu, ministerstvo rozhodnutí zruší. Dozor je zaměřen i na usnesení, rozhodnutí a jiná opatření, která byla vydána krajem v samostatné působnosti, přičemž způsob řešení vzniklých nedostatků je téměř shodný.⁹³

⁹³HENDRYCH, D a kol. *Správní právo: obecná část*. 7. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009, s. 175-177. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-049-2.

Závěr

Tato bakalářská práce se zabývá činností vyšších samosprávných celků (dále jen kraj) a jeho činností ve veřejné správě. Cílem této práce je především vytvořit ucelený přehled o tom, jaká je úloha kraje ve veřejné správě. Práce se nezabývá jen postavením a působností krajů, ale také vymezením důležitých pojmů, které souvisí s krajským zřízením a v neposlední řadě i historií veřejné správy na našem území.

Jejím cílem je zejména v první části definovat veřejnou správu jako takovou, nejvýstižnějším vymezením tohoto pojmu je, že veřejná správa je správa veřejných záležitostí, která se skládá ze dvou složek, státní správy a samosprávy.

Další část se věnuje právnímu vymezení veřejné správy a popsání územní samosprávy včetně zakotvení v Ústavě. Součástí je charakteristika jednotlivých krajů v České republice po stránce administrativního členění. V další kapitole je popsán historický vývoj krajské správy na našem území, počínaje nejdůležitějším okamžikem Českého státu, vznikem samostatné Československé republiky. V této kapitole je popsáno formování veřejné správy nově vzniklého státu a následně i veřejnou správou v době protektorátu. Kapitola je zakončena údaji o vzniku samostatné České republiky, kdy došlo k přijetí zákona č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územně samosprávných celků, na základě kterého bylo vytvořeno celkem 14 krajů včetně hlavního města Prahy.

Následující kapitoly se již věnují podstatě tohoto tématu, tedy je definován pojem kraj a je popsáno krajské zřízení. Ve zkratce lze říct, že v samostatné působnosti se jedná o výkon samosprávy, tedy těch záležitostí, které jsou pro kraj vlastní. Jedná se o záležitosti, které spadají do života obyvatel na území kraje, a v přenesené působnosti vykonává záležitosti jiného nositele správy – státu. V práci je popsána hlavní činnost kraje, nebylo možné popsat všechny činnosti. Dále jsem zmínil krizové řízení kraje a jeho řídicí orgány.

V části se zabývám organizační strukturou kraje a jsou přiblíženy jednotlivé orgány kraje, jejich činnost a pravomoci.

Poslední část se zaměřuje na kontrolu a dozor činností kraje, tak aby byla zachována právní jistota. Zvlášť je zde popsán dozor nad samostatnou a přenesenou působností kraje.

Téma veřejné správy a krajů je v práci popsáno, tak aby čtenář získal, alespoň obecný přehled o činnostech ve veřejné správě na úrovni krajů, a to především z důvodu malé informovanosti české společnosti.

Doufám, že moje práce přinese veřejnosti zjednodušený pohled na činnost krajů, se kterou se setkává v každodenním životě, ať už na cestách, v zaměstnání nebo při návštěvě zdravotnického zařízení.

Seznam literatury

- ČECHÁK, V. *Vývoj veřejné správy v Československu a České republice (1945-2004)*. 1. vydání. Ústí nad Labem: PrintActive s.r.o., 2004. ISBN 80-86754-22-7.
- HENDRYCH, D a kol. *Správní právo: obecná část*. 7. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-049-2.
- HORZINKOVÁ, E., NOVOTNÝ V. *Základy organizace veřejné správy v České republice*. 4. aktualizované vydání. Brno: VK, 2021. ISBN 978-80-87713-21-1.
- KOPECKÝ, M. *Právní postavení obcí a krajů - základy komunálního práva*. 2. vydání. Praha: WoltersKluwer, 2017. Právní monografie (WoltersKluwer ČR). ISBN 978-80-7552-719-6.
- KOUDELKA, Z. *Samospráva*. Praha: Linde, 2007. ISBN 978-80-7201-665-5.
- POMAHAČ, R. a kol. *Veřejná správa*. 1. vydání. Praha : C.H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-447-6.
- SCISKALOVÁ, M., GONGOL, T. *Základy správního práva a veřejné správy*, Karviná 2006.
- SCHELLE, K. *Vývoj české veřejné správy*. 1. vydání. Ostrava: KEY Publishing s.r.o. 2008. ISBN 978-80-87071-92-2.
- STEJSKAL, J., KOVÁRNÍK J.. *Regionální politika a její nástroje*. Praha: Portál, 2009. ISBN isbn978-80-7367-588-2.

Zákony

- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
- Ústavní zákon č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků
- Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči
- Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské řízení)
- Zákon č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev
- Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon)
- Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád

Internetové zdroje

Asociace krajů České republiky: Přírodní katastrofa v Jihomoravském kraji vyvolala obrovskou vlnu solidarity. Pomoc nabídli prakticky všechny kraje [online]. 2021 [cit.16.02.2023]. Dostupné z: <http://www.asociacekrajů.cz/novinky/prirodni-katastrofa-v-jihomoravskem-kraji-vyvolala-obrovskou-vlnu-solidarity-pomoc-nabidly-prakticky-vsechny-kraje-3.html>

Český statistický úřad: Krajská správa ČSÚ v Brně [online]. 2023 [cit.06.02.2023]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xb/kraj>

Český statistický úřad: Krajská správa ČSÚ v Českých Budějovicích [online]. 2021 [cit.07.02.2023]. Dostupné z: https://czso.cz/csu/xk/charakteristika_kraje

Český statistický úřad: Krajská správa ČSÚ v Jihlavě [online]. 2023 [cit.06.02.2023]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xj/charakteristika_kraje

Český statistický úřad: Krajská správa ČSÚ v Karlových Varech [online]. 2023 [cit.07.02.2023]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xk/kraj>

Český statistický úřad: Krajská správa ČSÚ v Liberci [online]. 2022 [cit.07.02.2023]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xl/kraj>

Český statistický úřad: Krajská správa ČSÚ v Olomouci [online]. 2023 [cit.07.02.2023]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xm/kraj>

Český statistický úřad: Krajská správa ČSÚ v Ostravě [online]. 2023 [cit.07.02.2023]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xt/kraj>

Český statistický úřad: Krajská správa ČSÚ v Pardubicích [online]. 2023 [cit.06.02.2023]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xk/kraj>

Český statistický úřad: Krajská správa ČSÚ v hl. m. Praze [online]. 2023 [cit.06.02.2023]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xa/kraj>

Český statistický úřad: Krajská správa ČSÚ v Ústí nad Labem [online]. 2022 [cit.07.02.2023]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xu/kraj>

Český statistický úřad: Krajská správa ČSÚ ve Zlíně [online]. 2023 [cit.06.02.2023]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xz/charakteristika_kraje

Edu.cz: Školy a školská zařízení zřizované obcí a krajem - Průvodce platnou právní úpravou a metodický návod zejména pro obce, kraje a ředitele škol a školských zařízení zřizovaných obcemi a kraji [online]. 2021 [cit.15.08.2023]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/methodology/skoly-a-skolska-zarizeni-zrizovane-obci-a-krajem/>

Hasičský záchranný sbor České republiky: Systém krizového řízení [online]. 2023 [cit. 26.02.2023]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/krizove-rizeni-a-cnp-system-krizoveho-rizeni-system-krizoveho-rizeni.aspx>

Jihočeský kraj: Znak a symboly kraje [online]. 2022 [cit.06.02.2023]. Dostupné z: <https://www.kraj-jihocesky.cz/cs/jihocesky-kraj/znak-symboly-kraje>

Jihomoravský kraj: Symbolika Jihomoravského kraje [online]. 2023 [cit.06.02.2023]. Dostupné z: <https://www.kr-jihomoravsky.cz/Default.aspx?ID=2650&TypeID=2>

Karlovarský kraj: Samospráva - Poskytování symbolů, záštit a vyznamenání za zásluhy [online]. 2021 [cit.07.02.2023]. Dostupné z: <https://www.kr-karlovarsky.cz/samosprava/Stranky/poskyt.aspx>

Kraj Vysočina: Znak Kraje Vysočina [online]. 2023 [cit.06.02.2023]. Dostupné z: <https://www.kr-vysocina.cz/o-kraji-vysocina/ms-122535/p1=122535>

Královéhradecký kraj [online]. 2018 [cit.06.02.2023]. Dostupné z: <https://www.kr-kralovehradecky.cz/cz/kraj-volene-organy/kralovehradecky-kraj/statisticke-udaje-108/>

Ministerstvo pro místní rozvoj ČR - Podpora obnovy a rozvoje venkova [online]. 2023 [cit.04.08.2023]. Dostupné z: <https://www.mmr.cz/cs/narodni-dotace/podpora-a-rozvoj-regionu/podpora-rozvoje-regionu-2023/podpora-obnovy-a-rozvoje-venkova>

Ministerstvo vnitra České republiky - Sbírka právních předpisů územních samosprávných celků a některých správních úřadů [online]. 2021 [cit.07.02.2023]. Dostupné z: <https://sbirkapp.gov.cz>

Ministerstvo vnitra: Studijní podklady k obecné části úřednické zkoušky - Kapitola 1: Organizace a činnost veřejné správy kraje [online]. 2021 [cit.04.02.2023]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/sluzba/clanek/zkusebni-otazky-a-odborna-literatura.aspx>

Ministerstvo vnitra: Studijní podklady k obecné části úřednické zkoušky - Kapitola 1: Organizace a činnost veřejné správy kraje [online]. 2022 [cit. 04.08.2023]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/sluzba/soubor/kapitola-1-organizace-a-cinnost-verejne-spravy-studijni.podklady-sss.aspx>

Moravskoslezský kraj: Jaké má naše rada komise a proč ji zřizuje [online]. 2020 [cit.17.08.2023]. Dostupné z: <https://www.msk.cz/cs/kraj/rada/jake-ma-nase-rada-komise-a-proc-je-zrizuje-514/>

Moravskoslezský kraj: Symboly kraje [online]. 2021 [cit.07.02.2023]. Dostupné z: <https://www.msk.cz/cs/kraj/symboly/symboly-kraje-120/>

Moravskoslezský kraj: Záchraný hasičský sbor České republiky - Kritická infrastruktura [online]. 2023 [cit.15.08.2023]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/kriticka-infrastruktura-kriticka-infrastruktura.aspx>

Olomoucký kraj: Symboly Olomouckého kraje [online]. 2023 [cit.07.02.2023]. Dostupné z: <https://www.olkraj.cz/symboly-olomouckeho-kraje-cl-323.html>

Plzeňský kraj: Symboly Plzeňského kraje [online]. 2023 [cit.07.02.2023]. Dostupné z: <http://plzensky-kraj.cz/symboly-pk>

Plzeňský kraj: Základní informace o kraji [online]. 2023 [cit.07.02.2023]. Dostupné z: <https://plzensky-kraj.cz/plzensky-kraj>

Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky: Symboly Libereckého kraje [online]. 2001 [cit.07.02.2023]. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/symboly-libereckeho-kraje>

Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky: Symboly Pardubického kraje [online]. 2001 [cit.06.02.2023]. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/symboly-pardubickeho-kraje>

Prahainfo: Znak hlavního města Prahy[online]. 2005 [cit.06.02.2023]. Dostupné z: www.prahainfo.cz/encyklopedie/Znak+hlavniho+mesta+Prahy

Regionální produkty podpora místních farmářů prostřednictvím PRV 2014 - 2020 [online]. 2023 [cit.04.08.2023]. Dostupné z: https://eagri.cz/public/web/file/570310/Regionalni_produkty.pdf

Středočeský kraj [online]. 2023 [cit.06.02.2023]. Dostupné z: <https://kr-stredocesky.cz/web/kraj>

Středočeský kraj. [online]. 2023 [cit. 26.02.2023]. Dostupné z: <https://www.kr-stredocesky.cz/web/urad/home>

Středočeský kraj: Bezpečnostní rada kraje. [online]. 2023 [cit. 26.02.2023]. Dostupné z: <https://pkr.kr-stredocesky.cz/pkr/bezpecnostni-rada-kraje/>

Středočeský kraj: Odbor zdravotnictví [online]. 2023 [cit. 15.08.2023]. Dostupné z: <https://kr-stredocesky.cz/web/zdravotnictvi>

Středočeský kraj: Pomoc Ukrajině [online]. 2023 [cit. 26.02.2023]. Dostupné z: https://www.kr-stredocesky.cz/web/urad/pomoc_ukrajine

Středočeský kraj: Portál krizového řízení [online]. 2023 [cit. 26.02.2023]. Dostupné z: <https://pkr.kr-stredocesky.cz/pkr/>

Středočeský kraj: Portál krizového řízení. Nejdůležitější informace Covid-19 [online]. 2023 [cit. 26.02.2023]. Dostupné z: <https://pkr.kr-stredocesky.cz/pkr/aktualni-vyskyt-onemocneni-covid-19/>

Středočeský kraj: Působnost krajského úřadu [online]. 2023 [cit. 28.02.2023]. Dostupné z: <https://www.kr-stredocesky.cz/web/urad/krajsky-urad/postaveni-a-pusobnost>

Středočeský kraj: Státní odborný dozor v silniční dopravě: Oddělení silniční dopravy [online]. 2023 [cit. 15.08.2023]. Dostupné z: <https://kr-stredocesky.cz/web/doprava/statni-odborny-dozor-v-silnicni-doprave>

Středočeský kraj: Základní informace o kraji. [online]. 2023 [cit. 26.02.2023].
Dostupné z: <https://www.kr-stredocesky.cz/web/kraj>

Vzdělávání členů SH ČMS: Funkcionář SDH - Manuál pro přípravu preventistů
OO. Kraje v Česku [online]. 2014 [cit.17.08.2023].Dostupné z:
<https://www.vzdelavani-dh.cz/publicCourse?id=59&head=124&subhead=316>

Vzdělávání členů SH ČMS: Funkcionář SDH – Metodický manuál pro přípravu
specialistů ochrany obyvatelstva [online]. 2014 [cit.17.08.2023].Dostupné z:
<https://www.vzdelavani-dh.cz/publicCourse?id=72&head=175&subhead=529>

Urban Tomáš. Kraje v Česku [online]. 2007 [cit.07.02.2023].Dostupné z:
https://cs.wikipedia.org/wiki/Kraje_v_Česku

Ústecký kraj: Symboly Ústeckého kraje [online]. 2005 [cit.07.02.2023].Dostupné
z: <https://www.kr-ustecky.cz/symboly-usteckeho-kraje/d-850635>

Zlínský kraj: Symboly Zlínského kraje [online]. 2022 [cit.06.02.2023]. Dostupné
z: <https://www.kr-zlinsky.cz/symboly-zlinskeho-kraje-cl-171.html>

Seznam obrázků

Obrázek č. 1: Grafický model veřejné správy v České republice	8
Obrázek č. 2: Orgány kraje	37
Obrázek č. 3: Mapa České republiky: Přehled krajů a jejich znaky.....	64

Seznam použitých zkratk

atd.	a tak dále
č.	číslo
čl.	článek
ČR	Česká republika
ČSR	Československá republika
ČSÚ	Český statistický úřad
EU	Evropská unie
hl.	hlavní
HZS	hasičský záchranný sbor
IZS	integrovaný záchranný systém
kol.	kolektiv
KŘ	krajské ředitelství
m.	město
např.	například
odst.	odstavec
PČR	Policie České republiky
ř. z.	říšský zákon
s.	strana
Sb.	Sbírka zákonů
tj.	to je
tzv.	takzvaně
v. z. p. p.	ve znění pozdějších předpisů
zák.	zákon

Přílohy

Česká republika se dělí na kraje, které se dále dělí na okresy. Celkem je v České republice 76 okresů a 14 krajů. Na základě ústavního zákona č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků, zahájilo dne 1.1.2001 činnost 14 krajů, které byly vytvořeny ze stávajících okresů, které jako územní jednotky nebyly zrušeny a jsou společně s obcemi základem územního členění státu. Okresní úřady přestaly fungovat v roce 2003 a nadále se využívají jako statistické jednotky, kdy krajské úřady a z části obecní úřady obcí s rozšířenou působností převzaly jejich kompetence. V rámci okresu však fungují instituce, jako jsou například okresní soudy, okresní státní zastupitelství, okresní správy sociálního zabezpečení a jiné, které mají své okresní správy.⁹⁴

V následující části budou blíže přiblíženy jednotlivé kraje, kdy jako první kraj bude uveden Středočeský kraj, ve kterém momentálně pracovně působím a také dlouhodobě žiji.

Středočeský kraj

Středočeský kraj je největším a nejlidnatějším krajem České republiky a jako jediný nemá své sídlo na vlastním území, ale je jím hlavní město Praha. Tento kraj leží uprostřed Čech a sousedí s 9 kraji (Liberecký, Ústecký, Karlovarský, Plzeňský, Jihočeský, Vysočina, Pardubický, Královéhradecký), včetně hlavního města Prahy, které leží uprostřed Středočeského kraje. Území kraje je rozděleno do 12 okresů: Benešov, Beroun, Kladno, Kolín, Kutná Hora, Mělník, Mladá Boleslav, Nymburk, Praha-východ, Praha-západ, Příbram a Rakovník. Ve Středočeském kraji je 26 obvodů obcí s rozšířenou působností, na celém území kraje je celkem 1 144 obcí. Kraj zabírá svou plochou téměř

⁹⁴ČECHÁK, V. *Vývoj veřejné správy v Československu a České republice (1945-2004)*. 1. vydání. Ústí nad Labem: PrintActive s.r.o., 2004. s. 130. ISBN 80-86754-22-7.

14 % území České republiky o rozloze 10 928,50 km² a s celkovým počtem obyvatel 1 397 997.⁹⁵

Praha

Praha je statutárním, hlavním a současně největším městem České republiky. Její specifické postavení obce i kraje je samostatně upraveno v zákoně č. 131/2000 Sb. Nachází se uvnitř středočeského kraje, který je jejím jediným sousedem. Zabírá plochu 496,21 km² a žije zde 1 275 406 obyvatel. Dle výkonu státní správy je možné Prahu členit na 22 správních obvodů, z hlediska samosprávného je členěna na 57 městských částí s vlastními volebními orgány.⁹⁶

Královéhradecký kraj

Královéhradecký kraj sousedí se 3 kraji, a to s Libereckým, Středočeským a Pardubickým krajem. Rozlohou 4 759 km² zaujímá Královéhradecký kraj 6 % rozlohy České republiky, kde žije 548 038 obyvatel. Krajským městem je Hradec Králové. Území kraje se člení na 5 okresů (Hradec Králové, Jičín, Náchod, Rychnov nad Kněžnou a Trutnov), ve kterých bylo dohromady zřízeno 15 správních obvodů obcí s rozšířenou působností a 35 správních obvodů obcí s pověřeným úřadem, kdy pověřené obecní úřady jsou spravovány obcemi v území, které je skladebné do jednotlivých okresů i do správních obvodů obcí s rozšířenou působností.⁹⁷

⁹⁵Středočeský kraj [online]. 2023 [cit.06.02.2023]. Dostupné z: <https://kr-stredocesky.cz/web/kraj>

⁹⁶Český statistický úřad: Krajská správa ČSÚ v hl. m. Praze[online]. 2023 [cit.06.02.2023]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xa/kraj>

⁹⁷Královéhradecký kraj [online]. 2018 [cit.06.02.2023]. Dostupné z: <https://www.kr-kralovehradecky.cz/cz/kraj-volene-organy/kralovehradecky-kraj/statisticke-udaje-108/>

Pardubický kraj

Pardubický kraj se nachází na východě Čech, kdy polohu kraje dále určuje 5 sousedních krajů (Královéhradecký, Středočeský, Vysočina, Jihomoravský a Olomoucký kraj). Krajským statutárním a zároveň největším městem kraje jsou Pardubice. V kraji žije 514 518 obyvatel na rozloze o velikosti 4 519 km². Pardubický kraj je složený ze 4 okresů (Chrudim, Pardubice, Svitavy, Ústí nad Orlicí). Kraj má 451 obcí.⁹⁸

Kraj Vysočina

Kraj Vysočina s počtem obyvatel 504 025 má společné hranice se 4 kraji (Pardubický, Středočeský, Jihočeský a Jihomoravský kraj). Kraj má rozlohu o velikosti 6 796 km², kterou zaujímá centrální polohu České republiky. Krajským městem je Jihlava. Území kraje se administrativně člení na 5 okresů (Havlíčkův Brod, Jihlava, Pelhřimov, Třebíč, Žďár nad Sázavou), 15 správních obvodů obcí s rozšířenou působností a 26 obvodů pověřených obecních úřadů. Základní samosprávnou jednotku tvoří obce, kterých je na území 704.⁹⁹

Jihomoravský kraj

Jihomoravský kraj s rozlohou 7 188 km² a počtem obyvatel 1 184 568 je zařazen na 4. místě v České republice. Kraj je možné považovat za tzv. „křižovatku Evropy“, protože má výhodnou polohu, kdy na hranicích sousedí se 2 zeměmi EU a na spojnici Středozeří se střední a severní Evropou. Jihomoravský kraj sousedí s 5 kraji (Jihočeským, Vysočina, Pardubickým, Olomouckým a Zlínským krajem). V kraji je 673 obcí, z toho je 21 správních

⁹⁸Český statistický úřad: Krajská správa ČSÚ v Pardubicích [online]. 2023 [cit.06.02.2023]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xe/kraj>

⁹⁹Český statistický úřad: Krajská správa ČSÚ v Jihlavě [online]. 2023 [cit.06.02.2023]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xj/charakteristika_kraje

obvodů obcí s rozšířenou působností. Jihomoravský kraj je tvořen 7 okresy (Blansko, Brno-město, Brno-venkov, Břeclav, Hodonín, Vyškov a Znojmo). Sídlem je Brno, které je druhým největším městem České republiky.¹⁰⁰

Zlínský kraj

Zlínský kraj má 4 okresy (Zlín, Vsetín, Kroměříž a Uherské Hradiště). Kraj má 572 432 obyvatel a svou rozlohou o velikosti 3 963 km² zaujímá 5 % plochy České republiky a je jejím 4. nejmenším krajem. Tento kraj sousedí s Jihomoravským krajem, na severozápadě sousedí s Olomouckým krajem a v severní části s Moravskoslezským krajem. V kraji se nachází 307 obcí, 13 správních obvodů obcí s rozšířenou působností, v jejichž rámci působí 25 územních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem. Město Zlín je sídelním městem kraje, které má nejvyšší zalidněnost.¹⁰¹

Olomoucký kraj

Olomoucký kraj se člení na 5 okresů (Olomouc, Přerov, Prostějov, Šumperk a Jeseník). Na území kraje se nachází 13 správních obvodů obcí s rozšířenou působností a 20 správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem. Krajským a zároveň statutárním městem je Olomouc. Olomoucký kraj sousedí s 4 kraji (Moravskoslezským, Zlínským, Jihomoravským a Pardubickým krajem). Kraj zaujímá 6,7 % z celkové polohy České republiky, jeho velikost rozlohy je 5 271,55 km² a počet obyvatel je 622 930.¹⁰²

¹⁰⁰Český statistický úřad: Krajská správa ČSÚ v Brně [online]. 2023 [cit. 06.02.2023]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xb/kraj>

¹⁰¹Český statistický úřad: Krajská správa ČSÚ ve Zlíně [online]. 2023 [cit. 06.02.2023]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xz/charakteristika_kraje

¹⁰²Český statistický úřad: Krajská správa ČSÚ v Olomouci [online]. 2023 [cit.07.02.2023]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xm/kraj>

Moravskoslezský kraj

Moravskoslezský kraj tvoří jednu z nejvíce okrajových částí České republiky a rozlohou 5 431 km² zaujímá 6,9 % území České republiky, kde žije 1 192 834 obyvatel. Sousedí se Zlínským a Olomouckým krajem. Kraj má 6 okresů (Bruntál, Jičín, Opava, Frýdek-Místek, Ostrava-město a Karviná) a je rozdělen na 22 správních obvodů obcí s rozšířenou působností, do kterých je zařazeno 300 obcí a 42 měst. V Moravskoslezském kraji je krajským a statutárním městem Ostrava.¹⁰³

Ústecký kraj

Ústecký kraj má rozlohu 5 339 km², která představuje 6,8 % rozlohy České republiky s celkovým počtem obyvatel 817 004. Kraj leží na severozápadě České republiky a sousedí s Karlovarským, Plzeňským, Středočeským a Libereckým krajem. Území je rozděleno na 7 okresů (Děčín, Ústí nad Labem, Teplice, Most, Chomutov, Louny a Litoměřice), 354 obcí, 16 správních obvodů obcí s rozšířenou působností a 30 správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem. Krajským městem je Ústí nad Labem.¹⁰⁴

Liberecký kraj

Liberecký kraj leží na severu Čech. V roce 1960 byl kraj zrušen a na jeho místě vznikl kraj Východočeský a Severočeský. V roce 2000 byl kraj obnoven jako vyšší územní samosprávný celek. Kraj sousedí se 3 kraji (Ústeckým, Středočeským a Královéhradeckým). Kraj je má 4 okresy (Česká Lípa, Liberec, Jablonec nad Nisou a Semily). Na území kraje se nachází 10 správních obvodů

¹⁰³Český statistický úřad: Krajská správa ČSÚ v Ostravě [online]. 2023 [cit. 07.02.2023]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xt/kraj>

¹⁰⁴Český statistický úřad: Krajská správa ČSÚ v Ústí nad Labem [online]. 2022 [cit. 07.02.2023]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xu/kraj>

obcí s rozšířenou působností a v rámci těchto obvodů je 21 územních obvodů pověřených obcí. Krajským městem je Liberec. Kraj je nejmenším krajem v České republice s rozlohou 3 163 km² a formuje pouze 4,0 % území České republiky, na kterém žije 442 476 obyvatel.¹⁰⁵

Karlovarský kraj

Karlovarský kraj sousedí s Ústeckým a Plzeňským krajem. Kraj svou rozlohou o velikosti 3 310 km² se řadí k těm menším krajům, který zaujímá pouze 4,2 % území celé České republiky s počtem obyvatel 293 311. Stejně jako Liberecký kraj byl i tento kraj jako vyšší územní samosprávný celek byl vytvořen, v roce 2000. Kraj má 3 okresy (Karlovy Vary, Cheb a Sokolov), ve kterých je dohromady 134 obcí, které jsou členěny do 528 částí. Sídlem kraje je město Karlovy Vary.¹⁰⁶

Plzeňský kraj

Plzeňský kraj sousedí se 4 kraji (Ústeckým, Karlovarským, Středočeským a Jihočeským krajem). Je rozdělen na 7 okresů (Domažlice, Klatovy, Plzeň-jih, Plzeň-město, Plzeň-sever, Rokycany, Tachov). Kraj je svou rozlohou o velikosti 7 649 km². největším krajem České republiky, ve kterém žije 580 212 obyvatel. Kraj má 15 správních obvodů obcí s rozšířenou působností. Statutárním městem je Plzeň.¹⁰⁷

¹⁰⁵Český statistický úřad: Krajská správa ČSÚ v Liberci [online]. 2022 [cit.07.02.2023].Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xl/kraj>

¹⁰⁶Český statistický úřad: Krajská správa ČSÚ v Karlových Varech [online]. 2023 [cit.07.02.2023].Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xk/kraj>

¹⁰⁷Plzeňský kraj: Základní informace o kraji [online]. 2023 [cit.07.02.2023]. Dostupné z: <https://plzensky-kraj.cz/plzensky-kraj>

Jihočeský kraj

Jihočeský kraj, který byl do 30. května 2001 krajem Budějovickým, sousedí se Středočeským, Plzeňským, Jihomoravským krajem a krajem Vysočina. Jihočeský kraj se podílí svou rozlohou 10 058 km², tedy necelými 13 % na ploše České republiky s počtem obyvatel 637 047. Kraj je rozdělen na 7 okresů (České Budějovice, Český Krumlov, Jindřichův Hradec, Písek, Prachatice, Strakonice a Tábor). V tomto kraji bylo zřízeno 17 správních obvodů obcí s rozšířenou působností a 37 správních obvodů obcí s pověřeným úřadem. Krajským městem jsou České Budějovice.¹⁰⁸

Obrázek č. 3: Mapa České republiky: Přehled krajů a jejich znaky

Zdroj: Urban Tomáš, 2007

¹⁰⁸ Český statistický úřad: Krajská správa ČSÚ v Českých Budějovicích [online]. 2021 [cit.07.02.2023]. Dostupné z: https://czso.cz/csu/xc/charakteristika_kraje